

MLADI ZA NAPREDEK MARIBORA 2013

30. SREČANJE

OTROŠKI IN MLADINSKI STRIPI

Umetnost

Raziskovalna naloga

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000

Februar 2013

MLADI ZA NAPREDEK MARIBORA 2013

30. SREČANJE

OTROŠKI IN MLADINSKI STRIPI

Umetnost

Raziskovalna naloga

Februar 2013

1 KAZALO

1 KAZALO	3
1.1 Kazalo slik in grafov	5
2 POVZETEK	7
3 UVOD	8
4 KAJ JE STRIP?	9
5 TEORETIČNI DEL.....	11
5.1 Predzgodovina stripa.....	11
5.2 Tehnike pripovedovanja stripa.....	16
5.3 Izdelava stripa.....	29
5.4 Stripi in računalnik.....	33
5.5 Zbirateljstvo stripov.....	34
5.6 Geografska razdelitev stripa.....	37
5.6.1 Ameriški strip.....	37
5.6.1.1 Zgodovina	37
5.6.1.2 Vrste ameriškega stripa	39
5.6.1.3 Predstavniki	44
5.6.2 Japonski strip (Manga)	50
5.6.2.1 Zgodovina	50
5.6.2.2 Vrste mang	51
5.6.2.3 Povezava z drugimi mediji.....	53
5.6.2.4 Razširjenost mang po svetu in najbolj znani predstavniki	53
5.6.3 Francosko-belgijski strip	55
5.6.3.1 Zgodovina	55
5.6.3.2 Risarski stili in žanri	56
5.6.3.3 Najbolj znani predstavniki	58
5.6.4 Italijanski strip	63
5.7 Strip v Sloveniji	65
5.7.1 Preteklost in sedanost slovenskega stripa.....	65
5.7.2 Izdaje stripov v Sloveniji	68
6 EMPIRIČNI DEL.....	70
6.1 Namen naloge	70

6.2 Raziskovalne metode.....	71
6.3 Raziskovalni vzorec.....	71
6.4 Postopki zbiranja podatkov.....	71
6.5 Postopek obdelave podatkov.....	71
7 ANALIZA ANKETE.....	72
7.1 Delež bralcev stripa.....	73
7.2 Kje anketiranci strip berejo?.....	74
7.3 Stripi v tujem jeziku.....	75
7.4 Poznavanje stripovskih junakov.....	76
8 INTERVJUJI.....	78
8.1 Intervju z gospo Katjo Erman.....	78
8.2 Intervju z gospodom Aleksandrom Buchom.....	81
8.3 Intervju z Goranom Abramovičem.....	83
9 SKLEP.....	86
9.1 Preverjanje hipotez.....	87
10 O DRUŽBENI ODGOVORNOSTI.....	88
11 VIRI IN LITERATURA.....	89
12 PRILOGE.....	92

1.1 Kazalo slik in grafov

Slika 1: Egipčanska slikarija.....	11
Slika 2: Indijanski »strip« iz 14 stoletja.....	12
Slika 3: Del tapiserije iz Bayeux-a	12
Slika 4: Strip Adolpha Töpfferja	13
Slika 5: Max und Moritz (Picko in Packo)	14
Slika 6: Katzenjammer Kids	15
Slika 7: Govorica telesa.....	18
Slika 8: Osnovna čustva in stopnjevanje	19
Slika 9: Kombinacije čustev	20
Slika 10: Nočni in dnevni prizor v stripu Veliki vojvoda.....	21
Slika 11: Prizor iz stripa Rampokan.....	22
Slika 12: Karikatura iz leta 1775 z besedilom v oblăčkih	23
Slika 13: Oblike oblăčkov.....	24
Slika 14: Oblăčki za govor	25
Slika 15: Besedilo v stripu - Spirou in Fantasio	26
Slika 16: Besedilo v stripu - Asteriks.....	27
Slika 17: Kombinacija besedila in slike	28
Slika 18: Koraki izdelave stripa	29
Slika 19: Znanja potrebna za risanje stripov.....	31
Slika 20: Posvetilo Tomaž Lavrič in Hermann	35
Slika 21: Strip Yellow Kid	38
Slika 22: Prince Valiant	39
Slika 23: Krazy Kat.....	40
Slika 24: Little Nemo in Slumberland	41
Slika 25: Mouse Guard naslovnica.....	43
Slika 26: Naslovnica prvega stripa o Supermanu	45
Slika 27: Naslovnica stripa Spider-man	46
Slika 28: Garfield.....	47
Slika 29: Calvin and Hobbes.....	48
Slika 30: Astroboy.....	50
Slika 31: Izražanje čustev v mangah	52
Slika 32: Simbol za jezo in napor v mangah.....	52
Slika 33: Primeri mang.....	55
Slika 34: Primer »ligne claire - strip Tintin.....	57
Slika 35: Primer stripa šole »Marcinelle« - strip Spirou	57
Slika 36: Strip Tintin v slovenščini.....	59
Slika 37: Junaki stripa Asteriks.....	60
Slika 38: Naslovnice stripov Sillage in Navis	62
Slika 39: Naslovna stran stripa Jerusalem: Chronicles from the Holy City	63
Slika 40: Junaki stripa Alan Ford	64
Slika 41: Junaki Bonellijevih stripov.....	65
Slika 42: Strip Zamorček Bu-ci-bu.....	66
Slika 43: Strip Diareja.....	67

Slika 44: Junaki stripa Zvitorepec	68
Graf 1: Spol anketirancev	72
Graf 2: Delež bralcev stripa	73
Graf 3: Kje anketiranci berejo stripe?.....	74
Graf 4: Branje stripov v tujem jeziku	75
Graf 5: Poznavanje stripovskih junakov (stripi v slovenščini).....	76
Graf 6: Poznavanje stripovskih junakov (drugi mediji).....	77

2 POVZETEK

V raziskovalni nalogi sem želel predstaviti strip. Kaj strip pravzaprav je? Za večino ljudi v Sloveniji gre za obliko otroške ali manjvredno obliko literature. V svetu je situacija drugačna – strip je zelo priljubljen pri vseh generacijah, stripi pa govorijo o različnih temah, od najbolj preprostih, do resnih in zahtevnih. Strip je zelo široka in obsežna oblika ustvarjanja, zato sem v raziskovalni nalogi lahko predstavil le nekaj najpomembnejših podatkov: zgodovina stripa, ustvarjanje stripov in nekaj najbolj znanih in značilnih predstavnikov predvsem mladinskega in otroškega stripa. Na kratko sem predstavil še položaj stripa v Sloveniji; tudi s pomočjo intervjujev in s pomočjo ankete o poznavanju stripa med učenci 7., 8. in 9. razreda.

3 UVOD

Za raziskovalno nalogo o stripih sem se odločil, ker je moj oče ljubitelj in poznavalec le-teh. O njihovem nastajanju, zvrsteh in zgodovini sem si želel izvedeti še več. Po drugi strani pa me je zmotilo, da imamo v slovenščini le malo mladinskih stripov in jih zato prebiram v hrvaščini in angleščini.

Strip je zelo zanimiv medij oz. umetniška zvrst z dolgo in razgibano zgodovino. Vsebuje tako elemente likovne umetnosti, pripovedništva in filmske umetnosti, ima pa tudi nekatere povsem svoje značilnosti. Kljub temu, da po priljubljenosti zaostaja za nekaterimi drugimi mediji (film in TV, video igre in internet), sta njegova razširjenost in vpliv še vedno zelo velika.

V prvem delu naloge sem skušal podati nekaj osnovnih podatkov o tem, kaj je strip, kakšna je njegova zgodovina, kako nastane in kaj ga (morda) čaka v prihodnosti. Glede na to, da se stripi in njihov položaj v posameznih delih sveta zelo razlikuje, sem posebej opisal ameriški, japonski, francosko-belgijski in italijanski strip, na koncu pa še na kratko predstavil položaj stripa v Sloveniji.

Če je stripov v slovenščini malo, je literature o stripih še manj, zato sem informacije dobil predvsem iz interneta.

Položaj stripa in prihodnost stripa v Sloveniji so mi pomagali prikazati intervjuji (založnik, knjigarnar in ljubitelj stripov) in anketa med osnovnošolci.

4 KAJ JE STRIP?

Čeprav vsakdo ve, kaj je strip, ko ga dobi v roke, je definicija nekoliko bolj zapletena. Težava je tudi v tem, da so strip velikokrat definirali na osnovi vsebine in ne oblike. Naprimer, v Priročnem leksikonu Slovenskega knjižnega zavoda iz leta 1955 je strip definiran kot: »... publikacija s slikami, v katerih je besedilo. Navadno manj vredna literatura, ki zajema snov iz detektivskega, indijanskega, kavbojskega in fantastičnega življenja.« (Hančič, 2012).

Ena bolj splošnih definicij stripa je: Strip je oblika zgodbe v slikah; sestavlja jo zaporedje sličic (pasice). Besedilo je napisano v oblačkih. (<http://sl.wikipedia.org/wiki/Strip>)

Najbolj natančno je strip definiral Scott McCloud: **Negibne slikovne in drugepodobe sopostavljene v namensko zaporedje.** (McCloud, 2011)

Glede na to, da je definicija kar dolga in zapletena, jo lahko skrajšamo v umetnost zaporedja. V skladu s to definicijo, ena sama sličica ne more biti strip, če tudi vsebuje druge stripovske značilnosti (besedilo v oblačkih, stripovska risba...)-v tem primeru gre za ilustracijo ali karikaturu. Po drugi strani pa tej definiciji stripa ustrezajo npr. Navodila za pripravo juhe ali sestavo pohišstva.

V Franciji strip že dolgo poimenujejo kar »deveta umetnost«. Izraz je prvi uporabil v 60-ih letih 20. stoletja avtor stripa Lucky Luke, Morris. Zaradi že omenjenih »manjvrednih« vsebin in množičnosti mnogi stripu niso pripisovali umetniške vrednosti, kar pa je napačen pogled na strip. Strip je le umetniška zvrst oz. medij, koliko pa je nek strip umetniški pa je odvisno od vsebine, izvedbe... Vsak strip seveda ni umetnost kakor to tudi ni vsaka knjiga ali vsak film.

Po svetu se za poimenovanje stripov uporabljajo različni izrazi. Najpogosteje se uporablja angleški izraz »comics«, ki izvira iz izraza »comic strips«, kar pomeni smešne pasice, včasih so se imenovali tudi »funnies«. Izraz »comics« so povzeli tudi nekateri drugi jeziki (nemščina, ruščina). V Italiji uporabljajo izraz »fumetti«, kar pomeni oblački (po načinu zapisa teksta v stripu), v Franciji izraz »bandes dessinées« ali skrajšano BD, kar pomeni narisane pasice, na Japonskem pa se stripi imenujejo Manga, kar pomeni smešne slikice. (Hančič, 2012).

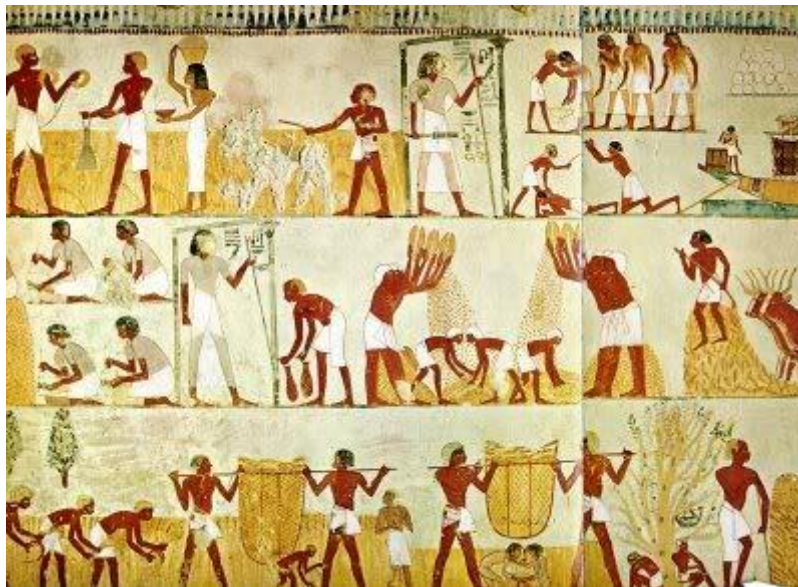
V Sloveniji smo izraz strip dobili po »ovinku« od Srbov. Leta 1935 je beograjski časopis Politika začel objaviti prvi stripe. Najprej so jih imenovali romani v slikah, nato pa so iz ameriškega izraza comic strip vzeli samo drugo besedo. Zaradi slabe kvalitete tako zgodb kot papirja in tiska je bilo Slovencem kar malo nerodno uporabljati to besedo in še v 70-ih letih so raje pisali Zvitorepčev *roman v stripu*.(Isakovič, 2007).

5 TEORETIČNI DEL

5.1 Predzgodovina stripa

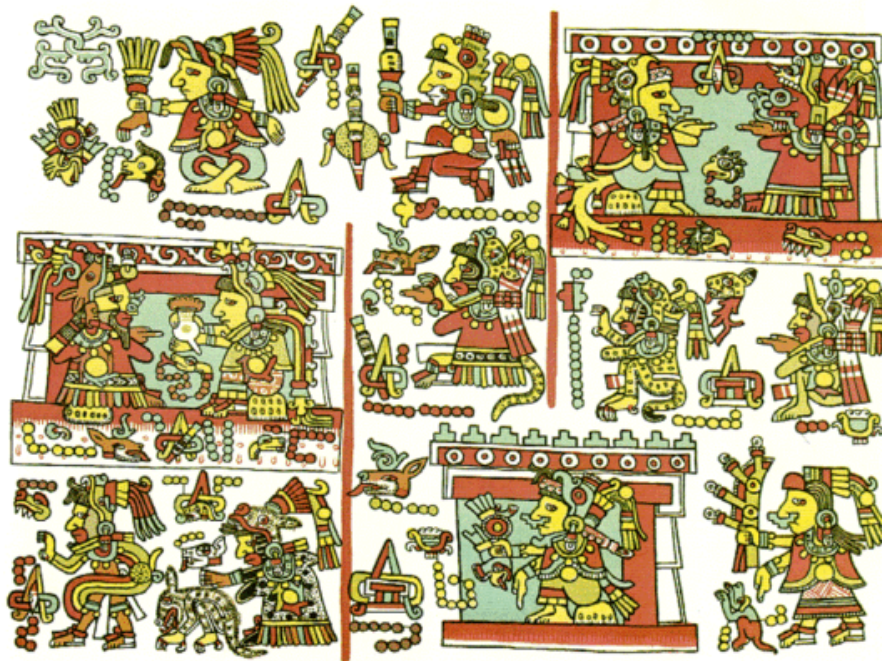
Čeprav velja, da je strip medij 20. stoletja, je pripovedovanje s slikami veliko starejše in sega v prazgodovino. Stenske poslikave v jamah, ki so jih odkrili po celem svetu, prikazujejo predvsem slike lova in živali-prvi način zapisovanja niso bile besede, ampak slike.

Prve »stripe«, ki ustrezajo definiciji Scotta McCloud-a, so risali že stari egipčani. Na svojih stenskih slikarijah so z zaporedjem podob opisovali vsakdanje dogodke. Od današnjih stripov so se razlikovali po tem, da niso imeli besedila in slike niso bile ločene z okvirčki. Podobnih primerov zapisov s slikami najdemo v zgodovini še kar nekaj, na primer srednjeameriški epna jelenovi koži, ali bolj znana Tapiserija iz Bayeuxa, ki prikazuje normansko osvajanje Anglije. Za razvoj stripa pa je bil pomemben izum tiska. Pripovedovanje zgodb s slikami je z grafikami postalo še bolj razširjeno in dovršeno. V 19. stoletju se je v Evropi uveljavila karikatura in ilustracija, risarji pa so pri tem občasno uporabljali zaporedje slik ali pa slikam dodajali besedilo, ki pa ni bilo v oblačkih, ampak zapisano pod sliko. (McCloud, 2011).

Slika 1: Egipčanska slikarija

(vir: <http://i34.photobucket.com/albums/d125/shadowpsykie/Menna.jpg>)

Slika 2: Indijanski »strip« iz 14 stoletja

(vir: <http://www.sil.org/mexico/museo/sup/6b01-NuttallCodex.gif>)

Slika 3: Del tapiserije iz Bayeux-a

(vir: <http://www.bosham.org/images/bosham-bayeux-tapestry.jpg>)

Najpomembnejši ustvarjalec v tem zgodnjem obdobju je Rodolphe Töpffer, ki je bil učitelj v Ženevi. Pisal je kratke zgodbe in risal karikature, ko pa je ti dve aktivnosti združil, so nastali kratki komični zapisi, ki jih že lahko označimo za stripe. Prvi je ločil slike z okvirji in združil slike in besedila. Na žalost je Töpffer imel to svojo iznajdbo bolj za hobi in zabavo. Pomen njegovega dela je opazil tudi slavni nemški pisatelj Goether, ki ga je prepričal, naj svoje »stripe« tudi objavi. Nekateri Töpfferja štejejo kar za očeta stripov, drugi pa za pomembnega predhodnika. Njegov pomen je najbolje povzel Scott McCloud: »Kljub temu je Töpfferjev doprinos k razumevanju stripa znaten, saj je prav on dojel, kljub temu, da ni bil ne risar ne pisec... iznašel in obvladal zvrst, ki je bila obenem oboje in hkrati ne eno, ne drugo. Čisto nov jezik.« (McCloud, 2011).

Slika 4: Strip Adolpha Töpfferja

(vir: <http://homes.chass.utoronto.ca/~mfram/Media/0210a-mpencil-topffer1840.jpg>)

Drugi pomembni avtor iz tega obdobja je bil nemški karikaturist Wilhelm Busch, ki je leta 1865 izdal ilustrirano zgodbico Max und Moritz, pri nas je najbolj znana kot Picko in Packo v prevodu Svetlane Makarovič. Gre za zgodbico v slikah s tekstom v verzih pod slikami. Zgodba govori o dveh pobalinih, ki izpeljeta vrsto nagajivosti (na primer skozi dimnik ukradeta pečene piške ali pa učitelju natrosita smodnik v pipo), a na koncu slabo končata. Čeprav ni šlo za pravi strip, bolj za slikanico, je Max und Moritz pomemben zaradi tega, ker je po njem narejen eden prvih stripov-Katzenjammer Kids, ki je začel izhajati že leta 1897 (in kot Captain and the Kids izhaja še danes). (http://en.wikipedia.org/wiki/Katzenjammer_Kids)

„Bau!!“ schreit er — „Was ist das hier?!“
Und erfaßt das Ungetier.

„Autsch!!“ — schon wieder hat er einen
Im Genicke, an den Beinen;

Und den Onkel, voller Grausen,
Sieht man aus dem Bette sausen.

Hin und her und rund herum
Kriecht es, fliegt es mit Gebrumm.

Slika 5: Max und Moritz (Picko in Packo)

(vir: http://www.childrensbooksonline.org/max_und_moritz/pages/21_Max_und_Moritz.htm)

Slika 6: Katzenjammer Kids

(vir: <http://www.lambiek.net/strips/index.htm>)

Verjetno bi strip tudi ostal le oblika karikature in ilustracije, če v ZDA konec 19. stoletja ne bi prišlo do spopada med dvema časopisnima magnatoma, vendar več o tem v zgodovini ameriškega stripa.

5.2 Tehnike pripovedovanja stripa

Kakor sledi iz definicije, gre pri stripu za pripovedovanje z zaporedjem podob, strip pa ponavadi vsebuje še neko besedilo. Pripoved stripa je tako rezultat mnogih faktorjev od same oblike in postavitve sličic, prek risbe in besedila, do kombinacije obojega. Navedenih je nekaj najbolj značilnih tehnik stripovskega pripovedovanja.

SLIČICE

Posamezne sličice oz. okvirčki so razvrščeni v »vrste« ali pasice oz. strani. Branje sličic poteka od leve proti desni in nato od zgoraj navzdol. Na pripovedovanje vpliva že sama velikost in razporeditev sličic. Sličice so v večini primerov enake velikosti, z večjimi sličicami so poudarjeni posebej pomembni prizori ali pa prizori množičnih scen, pogledi od daleč in podobno. S podaljšanimi sličicami je poudarjen daljši čas trajanja, z zožanimi pa nekaj, kar se dogaja zelo hitro (npr. padec skozi okno). V posameznih primerih so sličice lahko tudi drugačnih oblik - pogled skozi ključavnico ali daljnogled, nazobčani »eksplozivni« robovi pri akcijskih prizorih, srčasta oblika pri romantičnih prizorih, valoviti robovi pri sanjskih in fantazijskih prizorih. Če lik »skoči« iz sličice, to še dodatno poudari akcijo. Sličice so lahko tudi brez roba, kar daje vtis neomejenosti prostora. Več sličic je lahko združenih v eno večjo sličičo, ki lahko obsega celo stran. Najbolj pomembna lastnost stripa pa je predvsem v prostoru med sličicami oziroma prehodu med sličicami. Scott McCloud v svoji knjigi *Kako razumeti strip* (2011) določa 6 vrst prehodov med sličicami:

1. vrsta - prehod med dvema trenutkoma
2. vrsta - prehod med dvema dejanjema, ki jih izvaja isti stripovski lik
3. vrsta - prehod med različnimi liki in dogodki, ki so del istega prizora
4. vrsta - prehod med različnimi prizori (razlike v času in prostoru)
5. vrsta - prehod med različnimi vidiki enega kraja ali vzdušja
6. vrsta - prehod med ne povezanimi prizori

Prehodi prve in druge vrste so enostavni za razumevanje, medtem ko je pri ostalih potrebno razumevanje in logično sklepanje bralca. V večini evropskih in ameriških stripov prevladuje prehod druge vrste, v manjši meri pa so prisotni še prehodi druge in tretje vrste. Pri nekaterih eksperimentalnih stripih pa lahko opazimo vse vrste prehodov. Za japonske stripe je značilno, da imajo vse vrste prehodov (McCloud, 2011).

RISBA

Za pripovedovanje zgodbe uporablja stripovska risba vrsto tehnik in pristopov. Podrobno jih opisujeta McCloud (Kako nastane strip, 2010) in Eisner (Comics and Sequential Art, 1985). Nekaj najpomembnejših navajamo spodaj.

Kompozicija, plan in perspektiva - položaj ljudi in predmetov mora biti postavljen premišljeno, nič ne sme biti postavljeno naključno. Avtor stripa se mora že vnaprej odločiti od kod in kako blizu bo določen prizor. Na ta način lahko tudi poudarimo določene učinke, na primer s pogledom od zgoraj (ptičja perspektiva) se bralec oddalji od dogajanja, medtem ko pogled od spodaj (žabja perspektiva) poudari grozljivost nekega prizora.

Gibanje - glede na to, da je strip negiben medij, se že od začetka sooča s težavami. Ena od možnosti je prikaz gibanja z zaporedjem sličic, znotraj ene sličice pa gibanje lahko prikažemo na več načinov. Najpogosteje se uporabljajo gibalne črte, druge možnosti pa so pomnožene ali zabrisane podobe, zabrisano ozadje ali kombinacija naštetega.

Svetloba in tema - temne prizore uporabimo za prikaz neznanega ali grozečega, medtem ko so prizori znanega in prijetnega svetli.

Govorica telesa - z ustrezno postavitvijo človeške figure lahko prikažemo ali poudarimo dejanja in občutke.

JEZA

STRAH

VESELJE

PRESENEČENJE

ZAHRTNOST

GROŽNJA

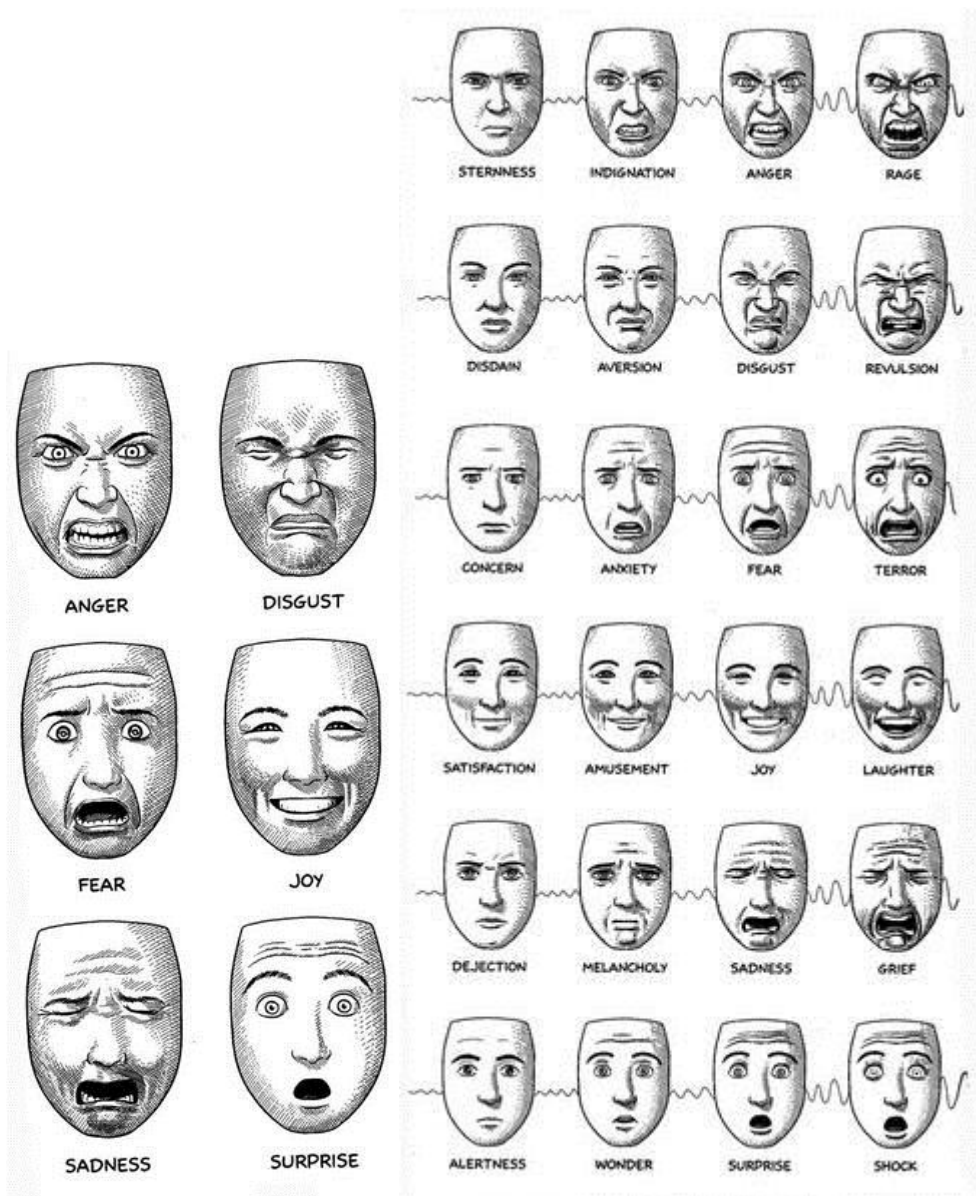
MOČ

Slika 7: Govorica telesa

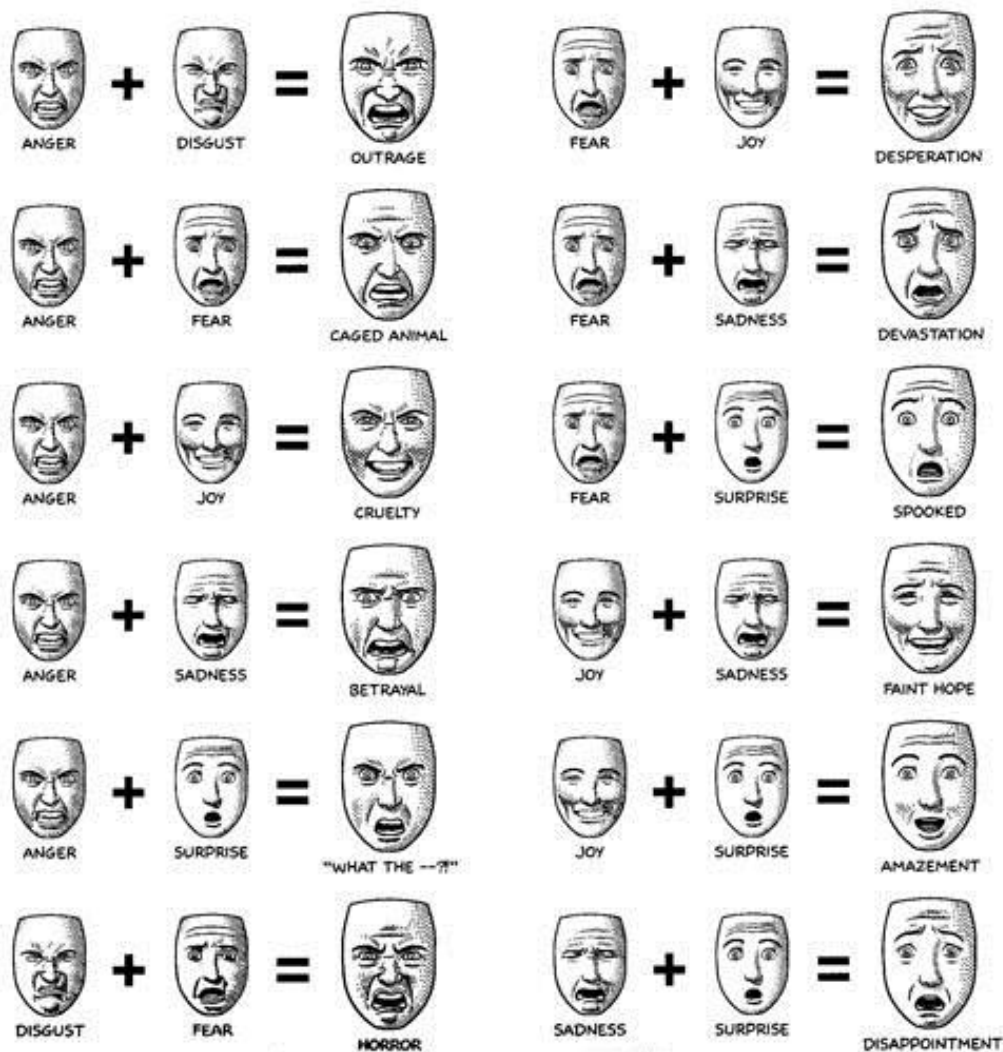
(vir: Eisner W. Comics and Sequential Art, str. 102)

Obraz – na človeškem obrazu lahko iz nekaj osnovnih izrazov in njihovim stopnjevanjem in kombiniranjem prikažemo vrsto človeških čustev.

Slika 8: Osnovna čustva in stopnjevanje

(vir: <http://infoscaetla.over-blog.com/article-5981363.html>)

Slika 9: Kombinacije čustev

(vir: <http://infoscaetla.over-blog.com/article-5981363.html>)

Realistična ali karikirana risba - risbo v stripu lahko v osnovi razdelimo na **realistično** inna **karikirano** (risankasto) ter na veliko vmesno področje med obema pristopoma (http://en.wikipedia.org/wiki/Comics#Art_styles) Primer realističnega stripa je ameriški superherojski strip (npr. Superman), primer karikirane risbe so nekateri znani francoski stripi (npr. Asterix). Vmes pa je npr. strip Tintin s karikirano narisanimi liki in realističnimi ozadji in drugimi predmeti. Realistično risbo se uporablja, kadar risar želi predstaviti podrobnosti, s karikirano pa se risba poenostavi, ali pa se pretirano poudarijo določene lastnosti.

Poleg same risbe je pri stripu pomembna tudi barva. Čeprav se je razvoj stripa začel z namenom prikazati možnosti barvnega tiska, je bila ravno zaradi omejitev tiskarn v začetku večina stripov črno belih in ni redko, da se barvni stripi še danes zaradi nižje cene objavljajo v črno beli (revije Stripbumerang in Stripoteka). Zaradi omejitev barvnega tiska, ki je vse odtenke naredil manj izrazite, so bili zamaskirani superjunaki oblečeni v bleščeče primarne barve.

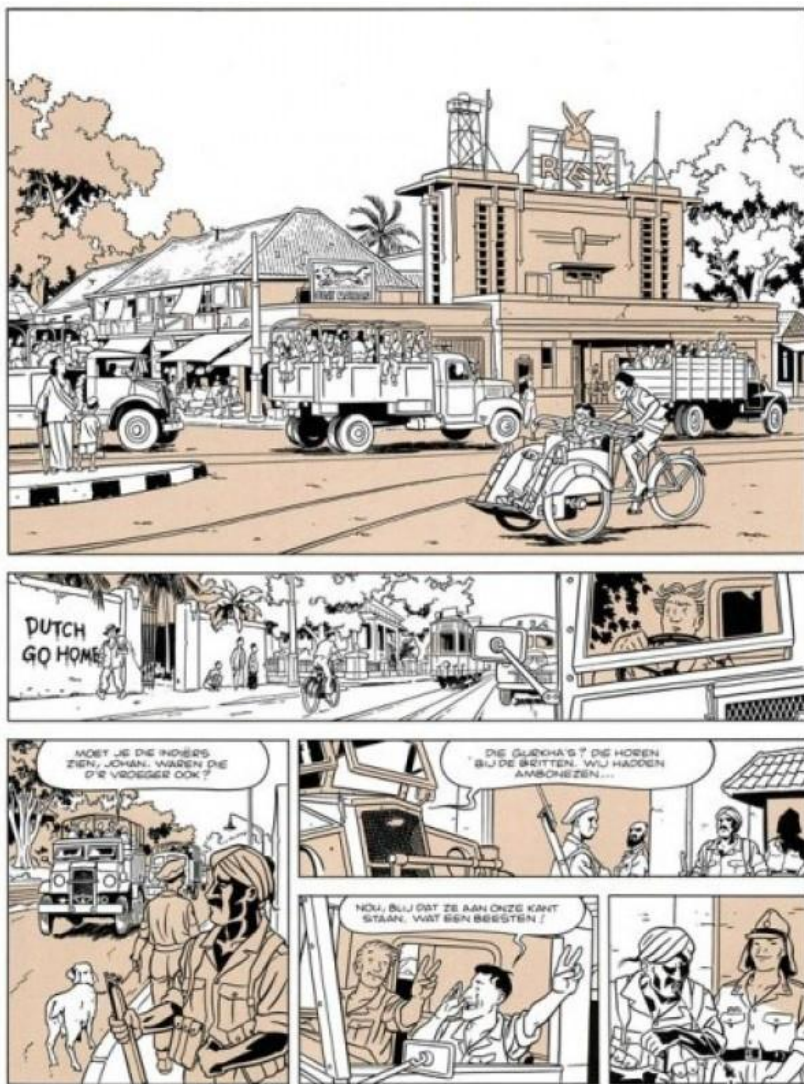
Barve lahko izkoristimo za okrepitev vzdušja v stripu. Prvi primer je strip Veliki vojvoda (A Grand Duc), ki za nočne prizore uporablja črne strani, za dnevne prizore pa običajne bele.

Slika 10: Nočni in dnevni prizor v stripu Veliki vojvoda

(vir: Hugault A.: Veliki vojvoda, Tom 1.Vještice noči, str. 11 in 35)

Drugi primer je strip Rampokan, ki se dogaja v 40-ih letih prejšnjega stoletja in za poudarek dogajanja v preteklosti uporablja barvo starih fotografij (sepija).

Slika 11: Prizor iz stripa Rampokan

(vir: <http://www.lambiek.net/catalog/img1/1030--55998-800-w7i.jpg>)

BESEDILO

Čeprav besedilo ni nujni del stripa, je prisotno v večini stripov, najpogosteje v oblačkih. Ti so za stripe tako značilni, da so v italijščini stripi dobili celo ime po oblačkih (fummeti). Nekateri stripi (npr. Princ Valiant) imajo besedilo zapisano pod sliko, vendar pa prevladujejo oblački.

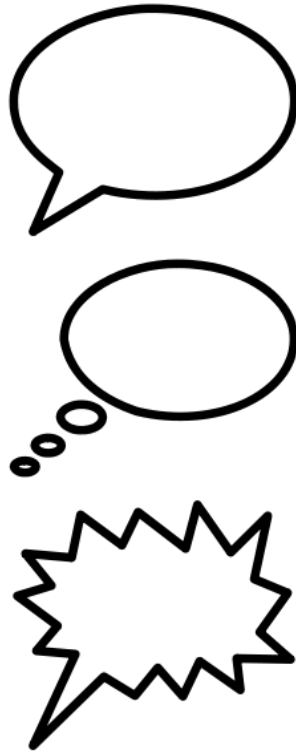
Besedilo na slikah je znano že iz srednjega veka, besede, ki jih izgovarjajo ljudje, so napisane na zvitkih. Oblački so se prvič pojavili na karikaturah v 18. stoletju.

Slika 12: Karikatura iz leta 1775 z besedilom v oblačkih

(vir: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Boston1775.jpg>)

Poznamo več oblik oblačkov. Običajni imajo »rep« do govorca in v teh oblački je zapisano, kaj junak govori. Oblaček, v katerem je zapisano, kaj oseba razmišlja je z njo povezan z manjšimi oblački. Oblaček z nazobčanimi robovi označuje kričanje, ali pa zvok iz zvočnika.

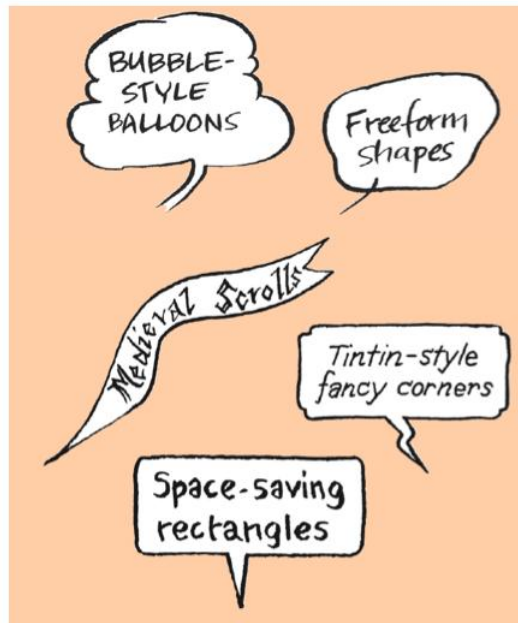

Slika 13: Oblike oblačkov

(vir: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Speech_balloon_3_types.svg)

Besedilo z opisi se nahaja na vrhu ali na dnu sličice, lahko je v pravokotnem »oblačku«. (http://en.wikipedia.org/wiki/Speech_balloon)

Običajni oblački za govorjenje so lahko različnih oblik.

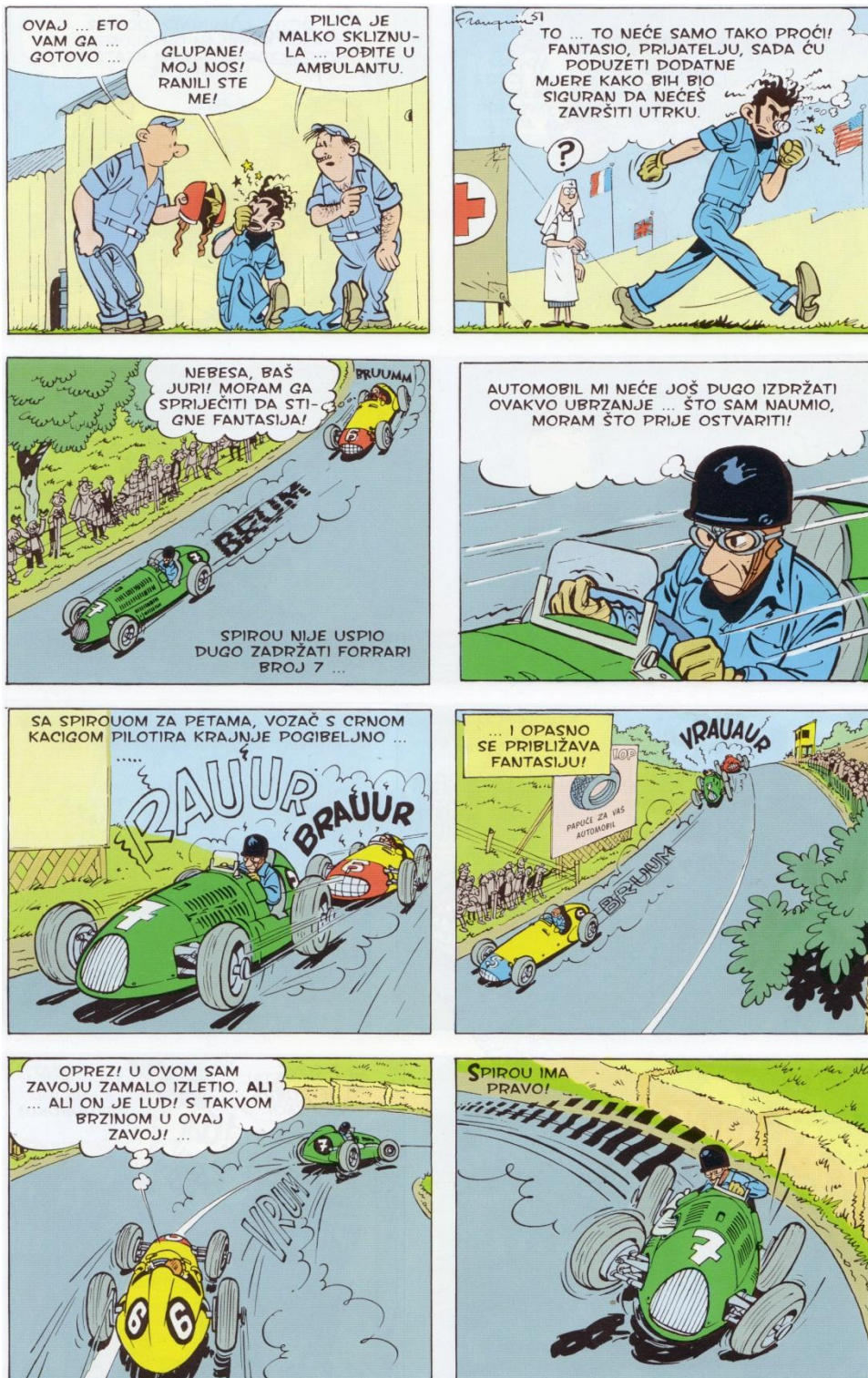

Slika 14: Oblački za govor

(vir: <http://dw-wp.com/wp-content/uploads/2011/10/Picture-44.png>)

Poleg govorjenja in opisov je besedilo v stripu prisotno tudi kot zvočni učinek. Zvoki so zapisani poleg vira zvoka, glasnost pa je določena z velikostjo in poudarjenimi črtami.

Na spodnji sliki je stran iz stripa Spirou in Fantasio: Nasledniki (Nasljednici). V stripu lahko opazimo govorjeno besedilo, razmišljanje, opombe in zvoke dirkalnih avtomobilov. Posebej zanimiva je zadnja sličica, kjer je z besedilom označen vse glasnejši zvok zaviranja, kakor tudi smer vožnje avta.

Slika 15: Besedilo v stripu - Spirou in Fantasio

(vir: Franquin A.: Spirou & Fantasio Nasljednici, str.42)

Na drugi sliki je primer iz stripa Asterix in bakreni kotliček (Asterix and the Cauldron). Glasno govorjenje rimskega poveljnika je prikazano s poudarjenimi črkami, uradniški način govora rimskega davkarja pa je prikazan v obliki obrazca.

Slika 16: Besedilo v stripu - Asteriks

(vir: Goscinny, Uderzo.: Asterix and the Cauldron, str.43)

Kombinacija slike in besedila

Z enakim besedilom in različno sliko ima besedilo v stripu povsem drugačen učinek, nekaj primerov je prikazano na spodnji sliki.

Slika 17: Kombinacija besedila in slike

(vir: Eisner W. Comics and Sequential Art, str. 110)

5.3 Izdelava stripa

Izdelava stripa poteka v več korakih. Primer zaporedja korakov je predstavljen na sliki 18.

Slika 18: Koraki izdelave stripa

(vir: <http://homes.chass.utoronto.ca/~mfram/Pages/3030-fundamentals.html>)

Prikazani koraki so:

1. Scenarij
2. Skica
3. Groba risba s svinčnikom
4. Natančna risba s svinčnikom
5. Vpis besedila s svinčnikom
6. Vpis besedila s črnilom
7. Risanje črt s črnilom
8. Zapolnjevanje površin s črnilom, popravki in brisanje svinčnik

Če bi šlo za barvni strip, bi tem korakom sledilo še barvanje.

Wikipedia (http://en.wikipedia.org/wiki/Comics_vocabulary) navaja naslednje ustvarjalce, ki sodelujejo pri nastanku stripa:

- Scenarist: ne piše samo besedila v oblakih, ampak tudi bolj ali manj natančna navodila za risarja, kako naj strip predstavi bralcu
- Risar s svinčnikom: običajno je to tisti, ki ga navajamo kot risarja stripa. Oblikuje in razporedi posamezne sličice in izriše strip s svinčnikom.
- Risar s črnilom (tušem): ima nalogo, da s črnilom poudari risbo narisano s svinčnikom
- Kolorist: tisti, ki obarva strip z barvami ali s pomočjo računalnika. V preteklosti so koloristi barvali originalni strip, danes pa barvajo skenirano kopijo prek računalnika, kar omogoča popraviljanje in spreminjanje. Kolorist z izbiro barv veliko prispeva k vzdušju v stripu.
- Pomožni risarji: velikokrat pri risanju stripa sodelujejo tudi pomočniki, ki rišejo npr. ozadja, stranske like in predmete, medtem ko se glavni risar osredotoči na glavnega junaka in postavitev sličic.
- Vpisovalec teksta: po izdelani risbi vpiše besedilo iz scenarija. Besedilo zvočnih učinkov, ki je del risbe, običajno vpisuje risar.

Te naloge lahko opravlja en človek ali več ljudi. En ustvarjalec ponavadi piše in riše krajše humoristične stripe ali pa neodvisne in alternativne stripe. V ZDA je uveljavljen studijski sistem, kjer vsakega od zgoraj navedenih opravil izvaja drugi človek (ali celo več ljudi), delo pa vodi urednik.

Število sodelujočih pri stripu se lahko s popularnostjo stripa povečuje. Humoristični strip Garfield je ustvaril karikaturist Jim Davis, ki je strip najprej ustvarjal sam, nato so mu pomagali asistenti, sedaj pa nove stripe ustvarjata dva izmed asistentov, Davis pa le nadzira proces. (<http://en.wikipedia.org/wiki/Garfield#History>)

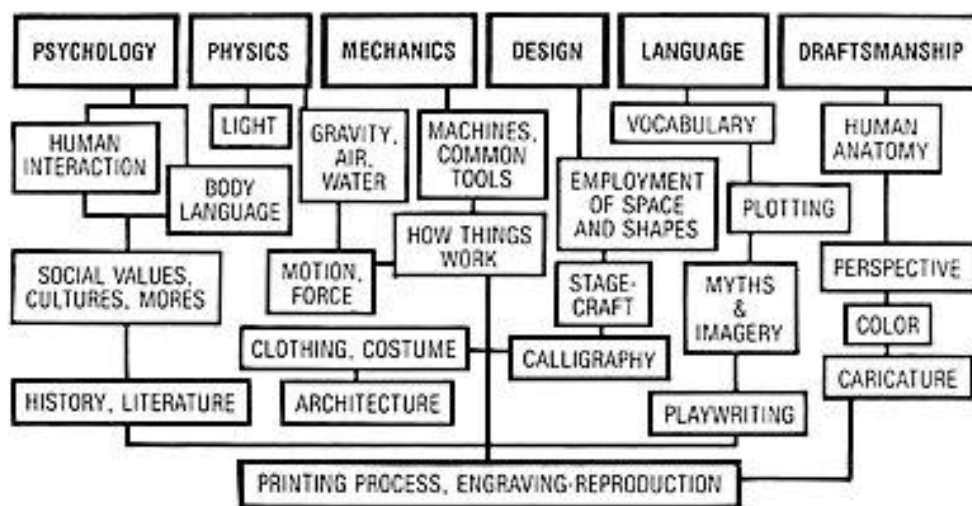
Pri francosko - belgijskem in japonskem stripu so kompletni ustvarjalci pogostejši, največkrat pa gre za kombinacijo scenarista in risarja ter kolorista, če je strip barven. Nekateri stripovski avtorji lahko »menjajo vloge«.

Stripovski ustvarjalci pogosto ustvarjajo na drugih področjih: ilustracija, karikatura, animacija, slikarstvo... Scenaristi stripov so pogosto tudi pisatelji »običajnih« knjig ali TV in filmski scenaristi.

Posebna oblika uporabe stripa je t. i. *storyboard* ali snemalna knjiga - to je scenarij, ki je sestavljen iz zaporedja ilustracij ali slik. Namenjena je predhodni vizualizaciji filma, animacije, motion grafike ali interaktivnosti na spletnih straneh.

(http://sl.wikipedia.org/wiki/Snemalna_knjiga)

Will Eisner (Comics & Sequential Art, 1985) navaja znanja, ki jih mora poznati ustvarjalec stripov in so prikazana kot diagram na sliki 19

Slika 19: Znanja potrebna za risanje stripov

(vir: Eisner W. Comics and Sequential Art, str.147)

Prevod izrazov iz slike 19:

PSYCHOLOGY - psihologija

HUMAN INTERACTION - medčloveški odnosi

BODY LANGUAGE - govorica telesa

SOCIAL VALUES, CULTURE, MORES - družbene norme, kultura in navade

HISTORY, LITERATURE - zgodovina in književnost

PHYSICS - fizika

LIGHT - svetloba

GRAVITY, AIR, WATER - težnos, voda in zrak

MOTION, FORCE - gibanje in sile

MECHANICS - mehanika

MACHINES, COMMON TOOLS - stroji in običajna orodja

HOW THINGS WORK - kako stvari delujejo

DESIGN - oblikovanje

EMPLOYMENT OF SPACE AND SHAPES - uporaba prostora in oblik

STAGECRAFT - scenografija

CALLIGRAPHY - oblikovanje pisave

CLOTHING, COSTUME - oblačila in kostumografija

ARCHITECTURE - arhitektura

LANGUAGE - jezik

VOCABULARY - besedišče

PLOTTING - načrtovanje zgodbe

MYTHS AND IMAGERY - poznavanje mitov in upodabljanje

PLAYWRITING - dramatika

DRAFTSMANSHIP - risba, risarstvo

HUMAN ANATOMY - človeška anatomija

PERSPECTIVE - perspektiva

COLOR - barva

CARICATURE - karikatura

PRINTING, ENGRAVING, REPRODUCTION - tisk, graviranje, reprodukcija

5.4 Stripi in računalnik

Čeprav je računalnik »konkurenca« stripom, pa je strip uspel najti svoje mesto tudi na računalnikih in internetu. Predstavil bom tri oblike pojavljana stripov na računalniku – Webcomics, digitalna distribucija in scanlation.

WEBCOMICS

Prvi digitalni strip (strip izdelan z računalnikom) se je pojavil že leta 1985. Računalnik je od takrat postal pomembno orodje pri izdelavi in razširjanju stripov. S pojavom interneta so se pojavili tako imenovani webcomics (internetni stripi) - to so stripi, ki nastajajo s pomočjo računalnika in so objavljeni na internetu, če pa postanejo dovolj znani, jih lahko objavijo v tiskani obliki. Število webcomics-ov narašča, pojavljajo se novi, nekateri od bolj znanih so *xkcd* (humoristični stripi iz vsakdanjega življenja, povezani z znanostjo), *ctr+alt + del* in *Penny arcade* (stripa o video igrah in igralcih), ter *Gunnerkrigg court* (znanstvenofantastični strip, ki je iz interneta prešel na tiskano obliko).

DIGITALNA DISTRIBUCIJA

V zadnjih nekaj letih se je razširila uporaba elektronskih bralnikov, tabličnih računalnikov in pametnih telefonov ter skupaj z njimi elektronskih knjig. Leta 2007 je svoje stripe v elektronski obliki začela ponujati ameriška založba Marvel, sledila pa so ji še druge. (http://en.wikipedia.org/wiki/Digital_comics#Digital_comics_distribution)

SCANLATION

Beseda je kombinacija angleških besed *scan* (skeniranje) in *translation* (prevajanje). Pri tem gre za to, da ljubitelji stripov, ki niso dosegljivi v njihovem jeziku, le-te skenirajo in nato prevedejo ter razširjajo preko interneta. Najpogosteje gre za prevode japonskih stripov -mang v angleščino. Razširjen je tudi scanlation francoskih stripov tako v angleščino kot v hrvaščino/srbščino (internetne strani: BD skenovi, Stripzona. com).

Čeprav gre v tem primeru za kršenje intelektualne lastnine, založbe prevajalcev ponavadi ne preganjajo, če ti stripe ponujajo zastoj in če uradni prevod v tem jeziku ne obstaja. Nepisano pravilo je, da prevajalci takšen prevod umaknejo, ko se pojavi uradna izdaja.

5.5 Zbirateljstvo stripov

Veliko ljubiteljev stripov je tudi zbirateljev stripov. Vzroki za zbirateljstvo so lahko različni. Nostalgija, spoštovanje do stripov, zapolnitev zbirke ali želja po dobičku. V ZDA se je zbirateljstvo začelo v 60-ih letih prejšnjega stoletja z naraščanjem stripovskih izdaj in stripovskih junakov. Ljubitelji stripov so iskali in hoteli zbrati vse izdaje s svojimi priljubljenimi junaki. Pojavile so se specializirane trgovine, ki so se ukvarjale s kupovanjem in prodajo starih stripov. Ker so bili stripi ponavadi natisnjeni na papirju slabše kakovosti, so te trgovine začele prodajati tudi pribor za shranjevanje stripov (plastične in papirnate vrečke in karton proti zvijanju). Cene nekaterih starejših stripov in kompletnih serij so zelo narasle. Najbolj iskani stripi so se prodajali za več tisoč\$, posamezni pa tudi za milion \$.

(http://en.wikipedia.org/wiki/Comic_collecting)

Zbirateljstvo je razširjeno tudi na področju nekdanje Jugoslavije, zbiratelji skušajo zbrati stripe določenih serij, posamezni stripi tako dosegajo cene tudi nekaj sto €.

(<http://www.mladina.si/98148/seziganje-stripov-da-prosim/>)

Poleg zbiranja stripov nekateri ljubitelji stripov zbirajo tudi originalne stripovske risbe. Avtorji jih ponavadi prodajajo na predstavitev, izložbah ali stripovskih festivalih. Običaj je tudi, da stripovski avtorji ljubiteljem v stripe narišejo kakšno risbico kot posvetilo. Na spodnjih slikah sta dve takšni posvetili, eno slovenskega avtorja Tomaža Lavriča, drugo pa belgijskega pisatelja Hermanna.

Slika 20: Posvetilo Tomaž Lavrič in Hermann

(vir: Goran Abramović)

Na tem mestu lahko omenimo tudi stripovske festivale, prireditve, na katerih se ljubitelji stripov lahko srečujejo kupujejo in izmenjujejo stripe. Nam najbližji je hrvaški CRŠ (Crtani Romani Šou) v Zagrebu in največji italijanski festival v mestu Lucca, lani pa se je zaključil festival Mafest v Makarski. Trije največji stripovski festivali na svetu so:

- Comiket (Comic Market) na Japonskem. Dogaja se dvakrat letno v Tokiu in privabi tudi preko 500.000 obiskovalcev. (<http://en.wikipedia.org/wiki/Comiket>)

- Angoulême International Comics Festival, največji stripovski festival v Franciji, ki ga v štirih dneh obiše preko 200.000 obiskovalcev, v okviru festivala pa se podeljujejo tudi nagrade za najboljše stripe.

(http://en.wikipedia.org/wiki/Angoul%C3%Aame_International_Comics_Festival)

- Comic Con International v San Diegu, ZDA, ki pa poleg stripov pokriva še filme, TV nadaljevanke, video igre, igrače... Udeleži se ga preko 300.000 obiskovalcev. (http://en.wikipedia.org/wiki/San_Diego_Comic-Con_International)

5.6 Geografska razdelitev stripa

Zaradi različne zgodovine in položaja stripov v posamezni regijah se stripi najpogosteje delijo geografsko. Predstavil bom ameriške, japonske, francosko - belgijske in na kratko italijanske stripe. Predstavil pa bom tudi položaj stripa v Sloveniji.

5.6.1 Ameriški strip

5.6.1.1 Zgodovina

Glavna vzpodbuda za razvoj stripa ni prišla od umetnikov, ampak od založnikov, in sicer Josepha Pulitzerja (New York World) in Radolpha Hearsta (New York Journal), ki sta konec 19. stol. na različne načine tekmovala, kako bi pridobila nove bralce. Med ostalim so poskusili tudi z barvnim tiskom. Najprej so časopisom prilagali reprodukcije umetniških slik, ki pa so se slabo sušile in barva se je razmazovala. Zato je Pulitzer leta 1895 najel več risarjev, da bi risali različne šaljive risbe, na katerih so nastopali otroci, mačke in psi na umazanih dvoriščih. Na začetku je bila na teh risbica le ena sličica. 5. 1. 1896 pa je izšel prvi pravi strip v šestih sličiah - Golf the Great Society Sport as Played in Hogan's Alley. Hkrati pa je vodja tiskarne preizkušal novo rumeno barvo in je fantiča v stripu oblekel v rumeno spalno srajco. Tako je *Yellow Kid* (Rumeni Deček) prišel v zgodovino. (Tomić, 2003).

Slika 21: Strip Yellow Kid

(vir:<http://cartoons.osu.edu/yellowkid/1897/october/1897-10-24.jpg>)

Stripi so kot *comic strips* postali obvezen del časopisov, preko tedna so bili ti stripi črno beli, ob nedeljah pa so v povečanini in barvni obliki izhajali kot *sunday comic strips*.

Samostojni zvezki s stripi ali *comic books*, so se pojavili leta 1933. Leta 1954 se je zaradi strahu pred škodljivimi vplivi stripov na mladino pojavil zakon o stripih - Comics Code, ki je omejil grozljive prizore, spolnost, nasilje in druge neprimerne dejavnosti v stripih. Kot odgovor na takšne omejitve se je v 60-ih letih pojavil t.i. Underground strip. V tem času so se pojavili tudi daljši stripi s temami za odrasle bralce, za katere se je uveljavil izraz *graphic novel*.

(http://en.wikipedia.org/wiki/American_comic_book#History,

http://en.wikipedia.org/wiki/Comic_book).

5.6.1.2 Zvrsti ameriškega stripa

Comic Strips

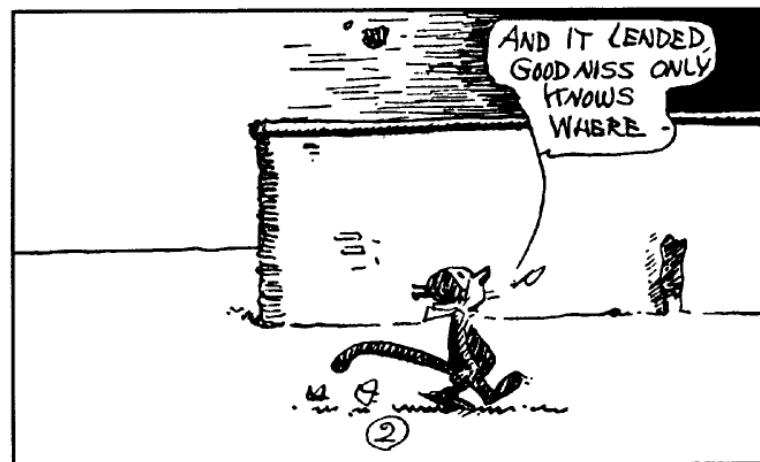
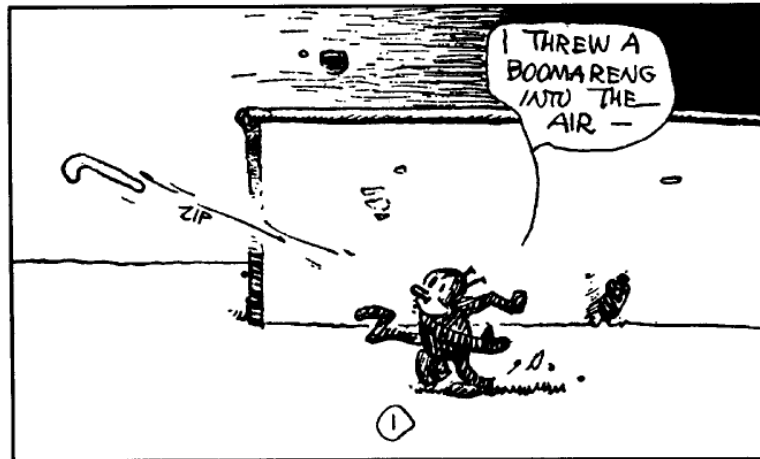
Comic strips ali časopisni stripi so najstarejša oblika stripov. Objavljeni so v časopisih, črno beli ali barvni. V začetku so bili ti stripi predvsem humoristični, kasneje pa so se pojavili tudi zgodovinski, pustolovski, detektivski... Med najbolj znane humoristične spadajo Krazy Kat in Little Nemo in Slumberland iz zgodnjega obdobja, ter Snoopy, Garfield in Calvin and Hobbes. Od ostalih pa so znani Phantom, Princ Valiant, Dick Tracy in Tarzan. Mnogi od teh stripov izhajajo že dolgo let (Katzenjammer Kids od leta 1897, Gasoline Alley od leta 1918, Princ Valiant od leta 1937). (http://en.wikipedia.org/wiki/Comic_strips citirano)

Za časopisne stripe je značilna posebna oblika lastništva stripa - syndication. Agencija za trženje stripov, t. i., Syndicate odkupi strip od avtorja in ga nato prodaja različnim časopisom. Rekord ima strip Garfield, ki ga je objavljalo kar 2580 časopisov. Strip lahko ustvarja isti avtor ali pa risanje prevzamejo drugi avtorji. (http://en.wikipedia.org/wiki/Print_syndication)

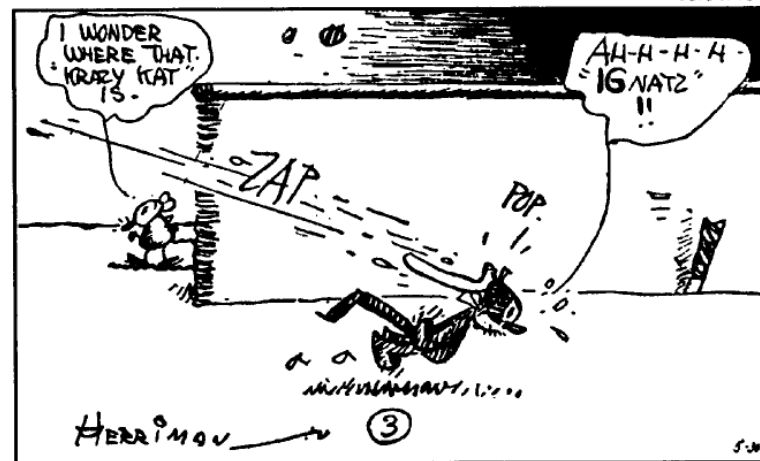

Slika 22: Prince Valiant

(vir: http://1.bp.blogspot.com/-oAaEQ_xO3r0/UDnS5ENN4xI/AAAAAAAAAYwY/oFybboxDDZc/s1600/HalFoster_PrinceValiant_panel_6-19-38_100.jpg)

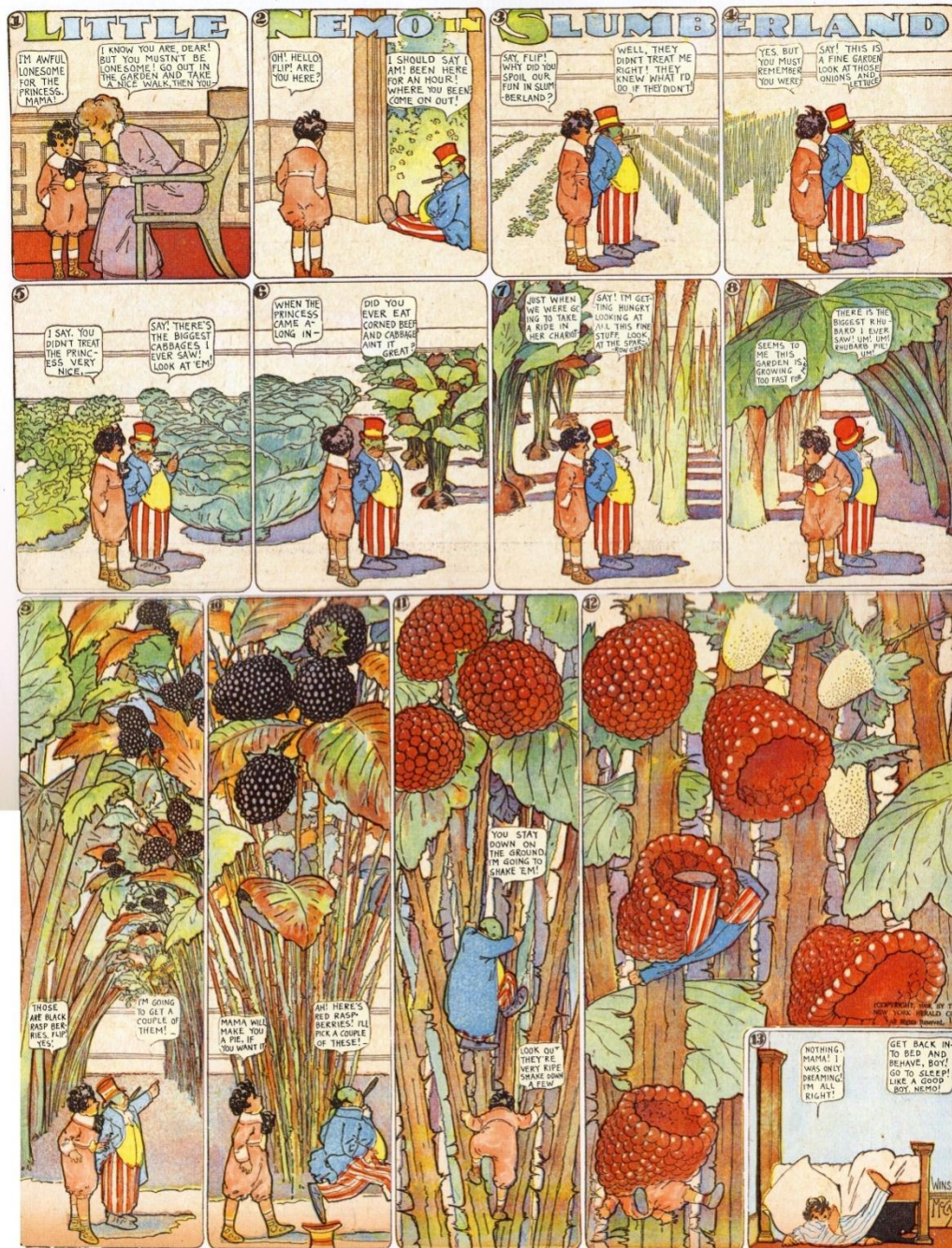

05/30/19

Slika 23: Krazy Kat

(vir:<http://www.comicstriplibrary.org/display/374>)

Slika 24: Little Nemo in Slumberland

(vir:<http://chawedrosin.files.wordpress.com/2009/08/little-nemo-garden.jpg>)

Comic Books

Comic Books ali stripi v zvezkih so se pojavili po letu 1930 (prvi naj bi bil *Famous Funnies* leta 1933). Za razliko od časopisnih stripov so bili to samostojni zveščiči s 24 do 36 stranmi in so se najprej prodajali v običajnih trgovinah. Zgodbe so bile najprej humoristične, kasneje tudi kavbojske in pustolovske, razcvet pa so doživeli s pojavom superjunakov (Superman 1938). To obdobje se imenuje tudi zlata doba ameriškega stripa. Po sprejetju Comic Code - a v 50 - ih letih se je priljubljenost stripov zmanjšala. Ponovno pa se je priljubljenost stripov in superjunakov povečala sredi 60-ih let. To obdobje imenuje srebrna doba ameriškega stripa. Temu je sledila bronasta doba v 70-ih letih, za katero je značilen pojav zbirateljstva in trgovin s stripi. Ameriški stripi so se spreminjali in razvijali še naprej (neodvisni založniki, pojav negativnih junakov), glavna značilnost pa so še vedno ostali superjunaki.

Comic books izhajajo kot periodična publikacija v manjših zvezkih (ponavadi s 24 strani zgodbe). Več zvezkov je lahko združenih v tako imenovani »Trade paperback« ali »Prestige« format na kvalitetnejšem papirju in s trdnimi platnicami.

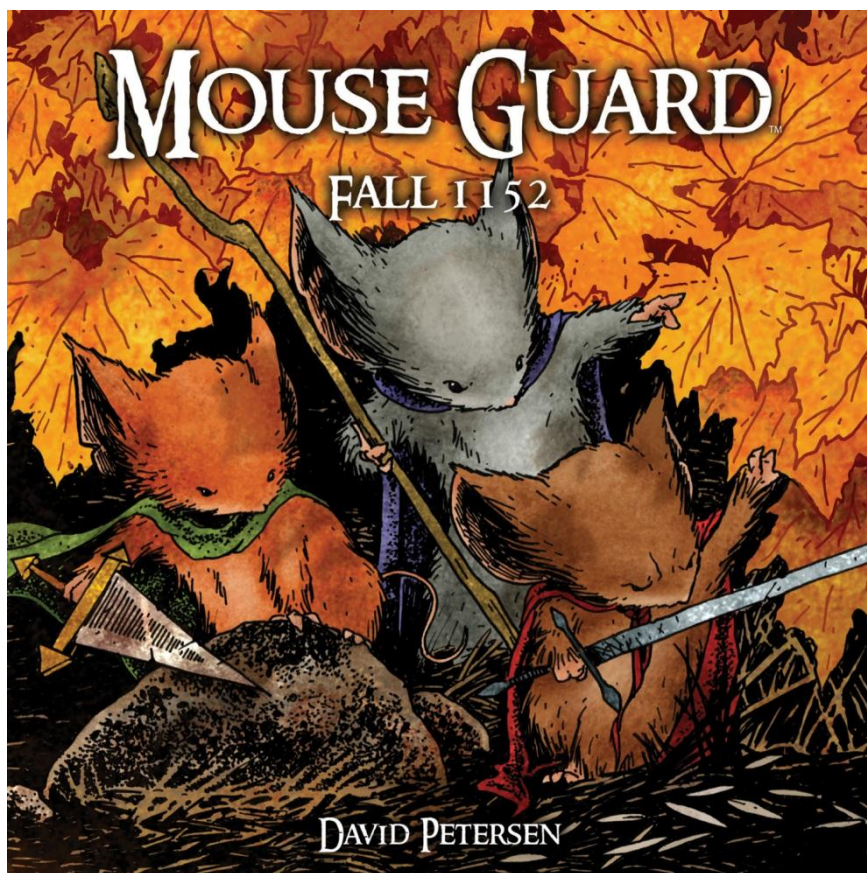
(http://en.wikipedia.org/wiki/American_comic_book)

Graphic novel

Graphic novel, grafični roman ali roman v stripu bom omenil le na kratko, ker gre za stripe namenjene predvsem odraslim bralcem. Roman v stripu ima več strani in zaključeno zgodbo.

Underground, neodvisni in alternativni stripi

Underground stripi so se pojavili kot nasprotovanje Comic code - u in so v prvi vrsti vsebovali teme, ki jih je ta prepovedoval (politika, droge, spolnost ...). V 70-tih letih so Underground stripi izgubili svoj pomen, pojavili pa so se neodvisni in alternativni stripi. Šlo je za stripe manjših založnikov, ki so opisovali drugačne teme od priljubljenih superjunakov, tudi z uporabo drugačnih grafičnih in oblikovnih pristopov. Večina teh stripov je namenjena odraslim, najdejo pa se tudi takšni, primerni za mlajše bralce (Mouse Guard).(http://en.wikipedia.org/wiki/Alternative_comics)

Slika 25: Mouse Guard naslovnica

(vir: <http://www.archaia.com/archaia-titles/mouse-guard/>)

5.6.1.3 Predstavniki

V slovenskem jeziku nimamo veliko predstavnikov. Ameriških stripovski junaki so bolj znani zaradi svojih filmskih verzij (Spiderman, Batman, Superman, X - men in drugi). Na kratko bom opisal dva izmed najbolj priljubljenih. Čeprav se časopisni strip v slovenskih časopisih pojavlja redko, imamo v slovenščini dva izmed najbolj priljubljenih časopisnih stripov - Garfield ter Calvin in Hobbes. Na koncu bom omenil še Disney - eve stripe.

Superman

Superman se je prvič pojavil leta 1938, ustvarila sta ga Jerry Siegel in Joe Shuster. Avtorja sta si Supermana zamislila kot junaka s super močmi (ki so se v začetku spreminjale), v pisanem oblačilu, ki čez dan dela kot skromni novinar Clark Kent. Superman je bil zadnji preživeli iz planeta Krypton in je zato na Zemlji imel posebne moči. Z leti je iz zgodb, ki so bile med sabo nepovezane in celo nasprotujoče, počasi nastala povezana zgodba o supermanu, pojavili so se mnogi liki, ki so postali del supermanovega sveta.

Wikipedia (http://en.wikipedia.org/wiki/Lista_of_Superman_comics) navaja, da je izšlo preko tisoč stripov, v katerih nastopa superman. Stripe o Supermanu izdaja založba DC in stripe o Supermanu je ustvarjalo veliko različnih risarjev in scenaristov. Poleg stripov se je Superman pojavljal še na televiziji v filmih, risankah in videoigrah. (<http://en.wikipedia.org/wiki/Superman>)

Slika 26: Naslovnica prvega stripa o Supermanu

(vir: http://www.toledoblade.com/image/2009/03/14/800x_b1_cCM_z/Superman-comics-superhero.jpg)

Spider-Man

Strip o Spider-Manu ima nekoliko nenavaden začetek. Do takrat najstniki niso bili super junaki, Spider-Man pa govori o najstniku Petru Parkerju, ki ga je ugriznil radio - aktivni pajek in je zato dobil posebne moči. Za razliko od ostalih super junakov strip poleg zgodbe o super junaku opisuje tudi vsakdanje težave mladega Petra Parkerja. Zaradi vsega tega je bil strip najprej objavljen leta 1962 v reviji, ki jo je založba nameravala ukiniti, vendar pa so bralci za stripom »ponoreli« in Spider-man je že naslednje leto dobil svojo serijo stripov z naslovom The Amazing Spider-Man. Do leta 2011 je izšlo 700 stripov. Prve risanke s Spider-Manom so se pojavile že v 60-ih letih. V letih 2002 do 2012 pa so bili posneti štirje zelo uspešni filmi. (<http://en.wikipedia.org/wiki/Spider-Man>)

Slika 27: Naslovnica stripa Spider-man

(vir: <http://www.theavanti.net/spiderman.html>)

Garfield

Risar stripov Jim Davis si je izmislil mačka Garfielda, ko je opazil, da v stripih nastopa veliko psov, mačk pa ni. Strip je začel najprej izhajati v enem časopisu, z leti pa je postal eden najbolj priljubljenih stripov na celem svetu. Izhaja v 25-ih jezikih v več kot 70-ih državah sveta. Poleg mačka Garfielda v stripu nastopajo še drugi liki - njegov lastnik Jon, pes Odie in garfieldova ljubezen, mačka Arlene. Jim Davis je Garfielda ustvaril po lastnostih mačk, ki jih je imela njegova družina in nekaterih lastnosti njegovega dedka Garfielda Davisa. Strip je nastal v italijanski restavraciji in od tod Garfieldova ljubezen do hrane, še posebej do lasanj. Priljubljenost Garfielda je v tem, da je njegov značaj zbirka mnogih človeških slabosti, v katerih se lahko prepozna vsak izmed nas.

Garfield je eden izmed najbolj prepoznavnih junakov današnjega časa, poleg stripov se je pojavil še v risankah in dveh filmih, je pa tudi pogost lik na spominkih, razglednicah in reklamah. V Sloveniji stripe o Garfieldu izdaja založba Graffit, omeniti pa velja tudi hrvaški Garfield magazin, ki ga dobimo tudi v slovenskih kioskih, izšlo pa je že več kot 50 števil. (<http://www.stripovi.com/enciklopedija/strip/gar/garfield/>)

Slika 28: Garfield

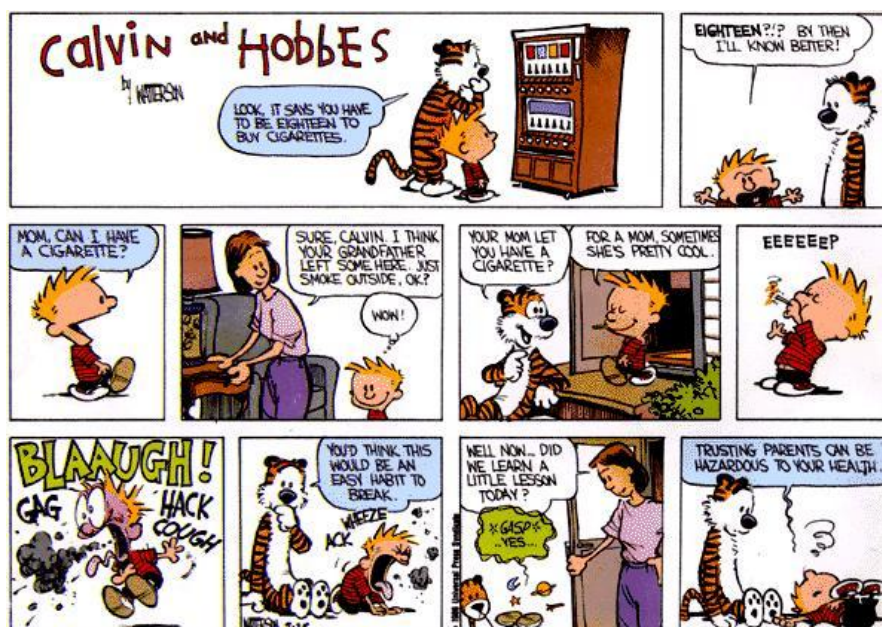
(vir:http://domination-station.blogspot.com/2011_06_01_archive.html)

Calvin in Hobbes

Strip o dečku Calvinu in njegovemu tigru Hobbesu, avtorja Billa Wattersona je eden od najboljših, najlepših in najbolj popularnih časopisnih stripov vseh časov. V stripu nastopa ena najbolj nenavadnih dvojic - Calvin je 6-letni navihaneček z bujno domišljijo, medtem ko je Hobbes njegov plišasti tiger, ki je za Calvina živo bitje in prijatelj, za vse ostale pa le plišasta igračka. Prisotni so še stranski liki: oče, mama, učiteljica prijateljica Suzi... Strip je bil izjemno popularen, objavljalo ga je kar 1400 časopisov. Vsaka izmed 14-ih zbirk stripov, ki so izšle v angleščini, pa je presegala prodajenega miliona izvodov. Zato je bila toliko bolj presenetljiva odločitev Billa Wattersona, da 1995 po desetih letih preneha z risanjem stripa. Eden od razlogov zato je bilo tudi to, da se je upiral licenciranju in trženju svojih junakov, zato ni spominkov in drugih predmetov z liki Callvina in Hobbesa, prav tako ne risank ali filmov.

(<http://www.stripovi.com/enciklopedija/strip/chb/calvin-hobbes/>)

Na srečo imamo ta odličen strip tudi v slovenščini, založba Didakta je zaenkrat izdala prve tri zbirke.

Slika 29: Calvin and Hobbes

(vir: <http://thespotlightreview.files.wordpress.com/2011/06/ch860525.jpg>)

Disneyevi stripi

Če govorimo o stripih za otroke in mladino, je potrebno omeniti tudi stripe z junaki Walta Disneya. Ti stripi so v slovenščini izhajali v Mikijevem zabavniku (1974 - 1991) in kasnejših izdajah.

Prvi časopisni stripi z Miki Miško so se pojavili leta 1930, prvi stripi v zvezkih pa leta 1939. Stripe so risali predvsem bivši Disney-evi animatorji, najpomembnejši med njimi je bil Carl Barks, ki je ustvaril celoten svet Jake Racmana, njegove zgodbe smo kot Najlepše Zgodbe Carla Barksa v 90 -ih letih dobili tudi v slovenščini.

Ker je bilo povpraševanje po Disneyevih stripih zelo veliko, so jih začeli risati tudi v drugih državah (Italija, Danska, Francija...).

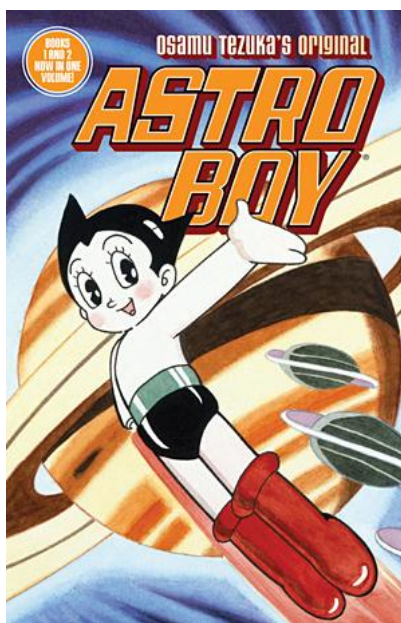
(<http://www.lambiek.net/comics/disneyartists.htm>)

5.6.2 Japonski strip (Manga)

Na Japonskem so stripi izjemno priljubljeni, za razliko od ostalega sveta stripe v enaki meri berjo tako ženske kot moški ter vse starostne skupine in so zato pomemben del japonske družbe in gospodarstva.

5.6.2.1 Zgodovina

Zgodovina japonskih mang se začne z ameriško okupacijo Japonske po 2. svetovni vojni. Poleg ostalega so američani na Japonsko pripeljali tudi stripe. Japonci so si to umetniško zvrst hitro prisvojili. Eden izmed najbolj pomembnih začetnikov je Osamu Tezuka, najbolj znan je njegov strip Astro Boy. Do leta 1970 so mange postale izjemno popularne. Posamezne mange izhajajo v zvezkih, ki imajo več 100 tudi do 1000 strani. Mange se prodajajo povsod ne samo v kioskih in specializiranih knjigarnah. Skupaj s mangami se je na Japonskem razvila cela kultura - obstajajo specializirane čitalnice, muzeji, festivali, gostinski lokali s tematiko mang in zabavišni parki. (<http://www.japan-guide.com/e/e2070.html>, http://en.wikipedia.org/wiki/Manga#History_and_characteristics)

Slika 30: Astroboy

(vir: <http://graphicnovelreporter.com/content/core-list-spring-2012-kids-manga-other>)

5.6.2.2 Vrste mang

V osnovi se mange delijo glede na starostno skupino in spol (čeprav na koncu ženske berejo mange namenjene moškimi in obratno).

Kodomo - mange namenjene otrokom do 10 let, krajše zgodbe s poučno vsebino.

Shonen - mange namenjene najstnikom.

Shojo - mange namenjene najstnicam.

Seinen - mange namenjene odraslim moškimi.

Josei - mange namenjene odrasli ženskam.

V mangah je prisotno ogromno žanrov in tem. Pri mangah za moške so poleg najbolj razširjenih tem o robotih, znanstveni fantastiki in junaških pustolovščinah tudi mange iz vsakdanjega življenja, športa, srednje šole, ali z romantično tematiko. Pri mangah za dekleta so poleg tem, kot so romantika in vsakdanje življenje, popularne tudi mange s fantastično tematiko, kjer nastopa junakinja s čarobnimi močmi (magic girl) ali skupina junakinj bojevnic.

Za mange je tudi značilen enak pristop k risanju. Poleg tega, da večina mang uporablja enak slog (velike oči, »špičasti« lasje, otroški izgled...), se za označevanje čustev in razpoloženj junakov uporabljajo enaki simboli. Nekateri od najbolj razširjenih so:

- Vsa čustva so izražena poudarjeno, pri veselju se usta razširijo čez cel obraz, pri jokanju tečejo iz oči potoki.

-Kapljica na čelu (znojenje) izraža napor, križec na čelu (iztopajoča žila) pa jezo.

- Črn oblaček izraža slabo voljo, prazen oblaček ali oblaček s tremi pikicami pa razmišljanje.

- Spanje je prikazano kot mehurček iz nosu (smrkelj).

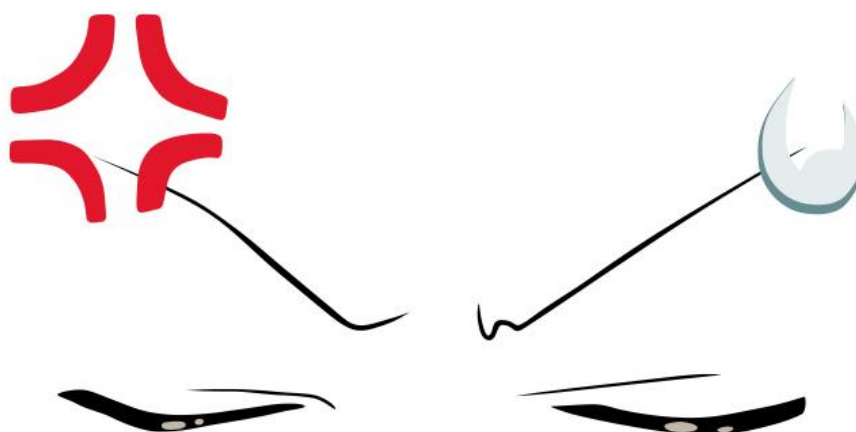
- Zasenčenost vsakega lica posebej izraža sramežljivost, zasenčenost čez cel obraz pa pijanost.

([http://comicbookguide.wordpress.com/tag/manga-](http://comicbookguide.wordpress.com/tag/manga-iconography/)
[iconography/http://en.wikipedia.org/wiki/Manga#History_and_characteristics](http://en.wikipedia.org/wiki/Manga#History_and_characteristics))

Slika 31: Izražanje čustev v mangah

(vir: <http://comicbookguide.wordpress.com/2011/03/14/the-definition-of-manga/mangaemotions/#main>)

Slika 32: Simbol za jezo in napor v mangah

(vir: <http://comicbookguide.wordpress.com/2011/03/14/the-definition-of-manga/mangaemotions/#main>)

5.6.2.3 Povezava z drugimi mediji

Japonske risanke ali anime so veliki meri povezane s mangami, nekateri najbolj popularni žanri animejev kot naprimer o velikih robotih (Gundam, Macross) so izšli iz mang. Na osnovi večine popularnih mang izdelajo tudi anime, ali kar celo serijo. Velikokrat pa se v takem primeru izdelata tudi video igra. Pri popularnih animejih in video igrah pa je lahko tudi obratno in se manga izdelata pozneje.

5.6.2.4 Razširjenost mang po svetu in najbolj znani predstavniki

Manga se je po svetu širila počasi, v zahodni Evropi in ZDa je prisotna že od 80-ih let, do naraščanja pa je prišlo šele po letu 2000.

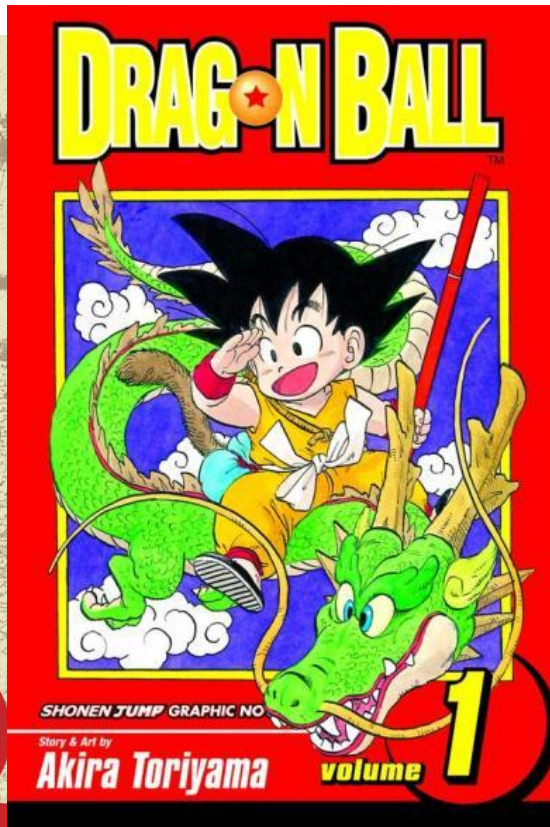
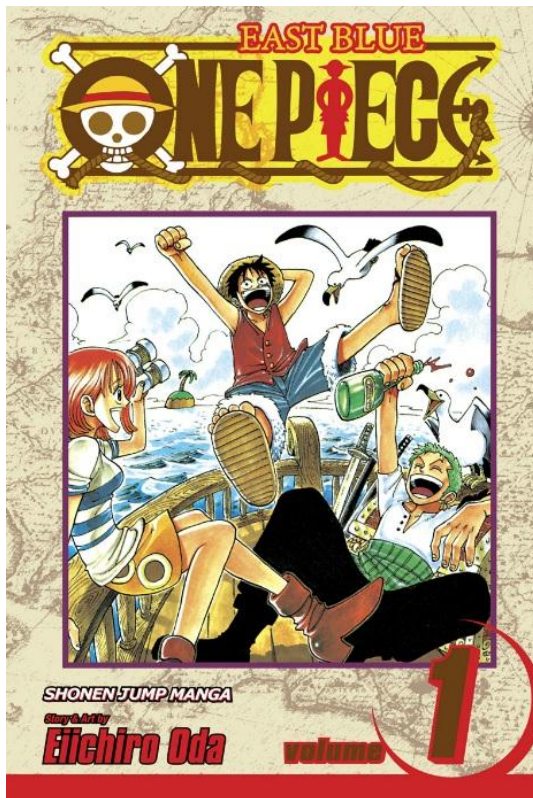
Izjema je Francija, kjer so mange ob že tako močni domači proizvodnji postale izjemno popularne. Če primerjamo najbolj popularne mange s francoskimi stripi, se pokaže, da je prodaja najbolj popularnih mang primerljiva s prodajo najbolj popularnih francoskih stripov - Mali Spirou na 9. mestu ima 240.000 prodanih izvodov, najbolj popularna manga, Naruto pa 225.000 prodanih izvodov. (http://www.acbd.fr/images/stories/ACBD_BILAN_2012.pdf).

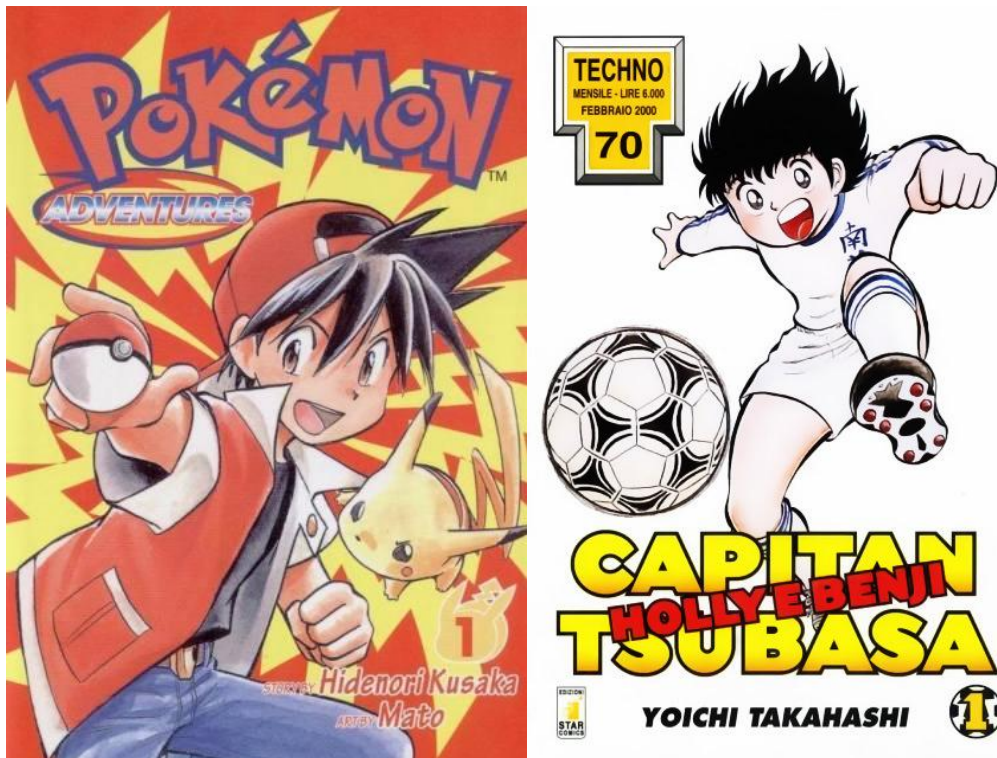
Mange so zelo popularne v Aziji, kjer pa gre predvsem za prodajo ilegalnih kopij.

V originalu se japonske mange berejo z desne proti levi, oziroma knjige od zadaj naprej. Mnogi založniki na zahodu pri mangah obdržijo originalno japonsko postavitev.

Najbolj priljubljene mange tako na Japonskem kot v tujini so pustolovske »fantovske« mang z veliko akcije, bojov in humorja, kot sta naprimer Naruto in One Piece. V Sloveniji in bivši Jugoslaviji kaj dosti izkušenj z mangami nimamo. V Sloveniji je založba Učila izdala 3 številke mange Princesa Al, na Hrvaškem pa so izdali dve odlični mangi Vrh bogov in Daljna sosesčina.

(<http://www.animenewsnetwork.com/news/2012-12-02/30-top-selling-manga-in-japan-by-series/2012>)

Slika 33: Primeri mang

(vir: <http://comicbookguide.wordpress.com/tag/manga-iconography/>)

5.6.3 Francosko-belgijski strip

Francosko-belgijski stripi so svoje ime dobili zato, ker so delani za francosko govorno področje (40% Belgijcev govori francosko), v začetnem obdobju pa je večina avtorjev stripov prihajala iz Belgije. Drugi izraz za te stripe je tudi frankofonski strip. V Franciji so stripi zelo popularni, stripi predstavljajo kar 7,38% vseh izdanih knjižnih naslovov. Na nekaterih področjih pa je ta delež še večji (mladinska literatura - 13,5%, romani - 11,7%).

(http://www.acbd.fr/images/stories/ACBD_BILAN_2012.pdf)

5.6.3.1 Zgodovina

V začetku 20. stoletja se stripi niso objavljali samostojno, ampak so bili objavljeni v časopisih in revijah kot krajši stripi ali karikature. Prvi daljši stripi so se pojavili v 20-ih letih prejšnjega stoletja, prvi strip o Tintinu pa je izšel leta 1929. Prva stripovska revija (Journal de Mickey) je začela izhajati leta 1933 in izhaja še danes. Med 2. svetovno vojno ameriških stripov ni bilo možno uvažati, zato so francoski in belgijski avtorji

najprej risali stripe z ameriškimi junaki, nato pa so uvedli tudi svoje junake. Tudi po 2. svetovni vojni se ameriški stripi niso takoj vrnili, ker so želeli mladinske časopise ubraniti pred ameriškim vplivom. To je še dodatno vzpodbudilo razvoj domačega stripa. V 50-ih letih se je tako pojavila vrsta junakov, ki jih poznamo še dandanes (Srečni Luka 1949, Spirou 1950, Asterix 1959). Stripi so se razvijali še naprej - bralci, ki so kot otroci odraščali ob stripih, so želeli brati stripe še naprej, zato so se konec 60- h in 70-ih let pojavili tudi stripi z vsebinami za odrasle bralce.

Stripi so izhajali v stripovskih revijah in v obliki stripovskih albumov, ki so formata A4 s trdo vezavo, od 60-ih let so večinoma barvni in imajo 48 strani. Danes ta pravila niso več tako toga, najdemo stripe z različnimi formati in številom strani. V primeru, da založnik izda več albumov skupaj, se to imenuje integral. V zadnjih 20 ih letih se je število in naklada stripovskih revij zmanjšala, število albumov pa se povečuje.

V 90-ih letih je skupina avtorjev, zbrana okoli založbe L'Association (Lewis Trondheim, Joann Sfar, Marjane Satrapi in drugi), poživila stripovsko sceno v Franciji. Poleg Francozov francosko-belgijske stripe ustvarjajo tudi avtorji iz drugih delov sveta (Španci, Italijani, Poljaki...), tudi naš Tomaž Lavrič.

(http://en.wikipedia.org/wiki/French_comics)

5.6.3.2 Risarski stili in žanri

Tako glede risarskih stilov kot žanrov je francosko-belgijski strip najbolj raznolik. V začetku so bili stripi in stripovski liki karikirani; razvili sta se 2 šoli. Prva je bila »ligne claire«, ki jo je uvedel Herge, avtor Tintina. Pri tej tehniki so vse črte narisane enako, ozadja in predmeti so narisani realistično, junaki pa karikirano. 2. pristop je t. i. šola »Marcinelle«, ki je za glavne junake uporabljala močnejše črte, gibanje na risbi je bilo poudarjeno, liki pa so bili močno karikirani (veliki nosovi francoskih stripov). Kasneje se je uveljavil tudi realistični stil. Nekateri risarji so uporabljali tako karikiran kot realističen stil risanja (Albert Uderzo - Asterix karikiran, Tanguy et Larvedure realističen).

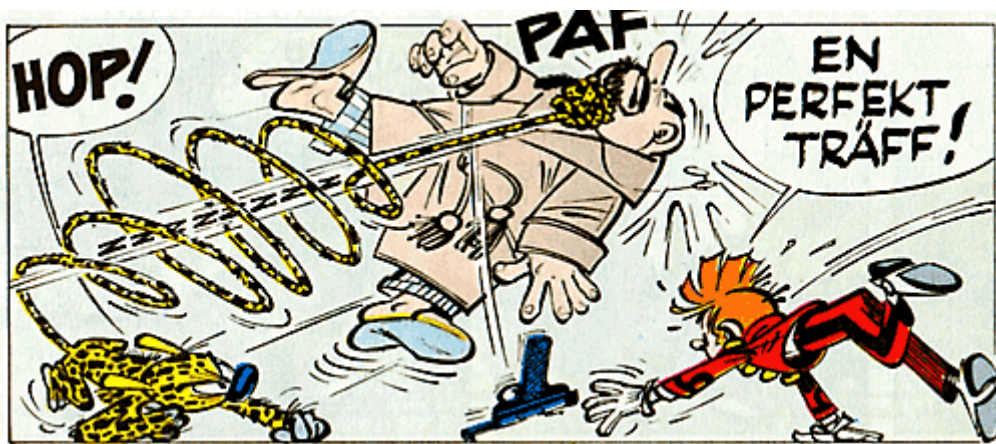
(http://en.wikipedia.org/wiki/French_comics)

V začetku so bili stripi predvsem namenjeni otrokom, danes pa so najbolj priljubljen žanr humoristični stripi, sledijo zgodovinski stripi, nato pa otroški kriminalistični in znanstveno-fantastični stripi. Omeniti je potrebno še vse bolj razširjen žanr z zgodbami iz vsakdanjega življenja in dokumentarni strip.

Slika 34: Primer »ligne claire - strip Tintin

(vir: <http://www.aakritikart.com/profiles/blogs/great-snakes-tintin-is-alive>)

Slika 35: Primer stripa šole »Marcinelle« - strip Spirou

(vir: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Image-Marcinelle-Example.png>)

5.6.3.3 Najbolj znani predstavniki

Francosko - Belgijski strip ima ogromno stripov, ki bi si zaslužili svojo predstavitev. Nekateri so postali priljubljeni po celem svetu, večina pa se izda le v francoskem jeziku. V slovenščini imamo Tintina, Asteriksa, Srečnega Luko, Iznoguda, od novejših pa dva albuma Titeufa. Francosko-belgijske stripe objavlja tudi revija Strip Bumerang. Odločil sem se, da predstavim 4 stripe: Tintina, Asteriksa, strip Sillage/Navis in strip Jerusalem: Chronicles from the Holy City. Prva dva imamo v slovenščini, Sillage je predstavnik sodobnega francoskega stripa, Jerusalem pa primer dokumentarnega stripa.

Tintin

Tintin je delo belgijskega ustvarjalca Georges-a Remija, ki je ustvarjal pod umetniškim imenom Herge. Je eden od najbolj priljubljenih evropskih stripov, izšel je v več kot 50 jezikih in v več kot 200 milijonov izvodih.

Prvi strip o Tintinu (V deželi Sovjetov) je izšel že leta 1929, vse skupaj pa je do leta 1983 izšlo 24 albumov. Od leta 1958 je stripe o Tintinu ustvarjal Studio Herge, v katerem je sodelovalo več risarjev. Za stripe o Tintinu je bilo značilno, da so bile zgodbe zelo dobro raziskane, tudi izmišljene dežele, v katerih so se zgodbe dogajale, so zelo dobro ustvarjene na podlagi resničnih dežel tistega časa.

Glavni junak stripa je deček Tintin. Izvor imena Tintin ni bil nikoli dokonca pojasnjen, morda gre za pomanjševalnico imena Augustin. Prav tako ni nikoli podana njegova starost; glede tega je Herge v kasnejšem intervjuju pojasnil, da naj bi Tintin imel 17 let. Tintin v stripih nastopa kot pogumen, spreten in pameten, vedno pa ima tudi veliko srečo. Tintina spremlja tudi njegov terier Švrk (fr: Milou, ang: Snowy), ki je tudi Tintinov pomočnik. Večinoma je vir šaljivih situacij, ima pa tudi običajno vlogo psa. Poleg Tintina se v stripih pojavljajo še kapitan Haddock, profesor Sončnica (Calculus) in nesposobna detektiva Petek in Svetek. (Thompson in Thomson).

(http://en.wikipedia.org/wiki/The_Adventures_of_Tintin)

V slovenščini imamo 20 albumov, ki jih je izdala založba Učila.

Slika 36: Strip Tintin v slovenščini

(vir: <http://felix.si/stripi/7072-pristanek-na-luni-tintin-akcija-samo-9-eur.html>)

Slika 37: Junaki stripa Asteriks

(vir:http://en.wikipedia.org/wiki/File:Asterix_-_Cast.png)

Asteriks

Asteriks je eden najbolj znanih in priljubljenih stripov, tako v Franciji kot drugod. Preveden je v več kot 100 jezikov, prodano pa je 325.000.000 izvodov 34 albumov, kar pomeni, da sta avtorja Asteriksa najbolj prodajana francoska avtorja v tujini.

Avtorja Asteriksa sta scenarist Rene Goscinny in risar Albert Uderzo. Skupaj sta sodelovala že pri stripu Umpah - pah, ki se je dogajal med Indijanci v Severni Ameriki v 18. stoletju. V reviji Pilote sta začela objavljati strip Asterix le Gaulois (pri nas preveden, kot Asteriks, Prva prigoda).

Glavni junak stripa je galski bojevnik Asteriks. V začetku sta si avtorja Asteriksa različno predstavljala. Uderzo je hotel imeti močnega bojevnika, ki bi probleme reševal s močjo, zmagal pa je Goschinny, ki si je junaka zamislil kot simpatičnega, malega in zvitega. Pridružili so mu močnega, a ne preveč pametnega prijatelja Obelixa. Poleg njih se v stripu pojavljajo še stranski junaki, skoraj v vsakem stripu njuni sovaščani, Rimljani, gusarji (ki so parodija na drugi znani francoski strip, Rdečebredec) in mnogi drugi stranski liki. Glede na to, da je Asteriks preveden v toliko jezikov, imajo stranski junaki v vsakem jeziku drugačna imena, ki so pogosto

besedne igre (prodajalec rib se v slovenščini imenuje Delamariks). V stripu se občasno pojavljajo tudi liki iz resničnega življenja ali filmov in knjig.

Med leti 1961 in 2009 je izšlo 34 albumov o Asteriksu, prvih 24 albumov sta skupaj ustvarila Uderzo in Goschinny, po Goschinnyevi smrti leta 1977 pa je Uderzo nadaljeval sam v nekoliko počasnejšem tempu. Pred tem je izhajal po en Asterikov album na leto. Uderzo je zaključil z risanjem Asteriksa in odprodal pravice za strip, z risanjem pa naj bi nadaljevali njegovi asistenti, naslednji album je napovedan v letu 2013.

Asteriks v svojih zgodbah velikokrat obiskuje druge dežele (Španija, Nemčija, Anglija...) in se norčuje iz lastnosti tistega ljudstva, vendar se enako, če ne še bolj, norčuje iz Francozov in njihovih lastnosti.

Po stripu Asteriks je bilo narejenih 9 risanih in 4 igrani filmi, v bližini Pariza pa je zabavišni park Asteriks. Asteriks je tudi v vesolju, prvi francoski umetni satelit se je imenoval Asterix - 1, eden od asteroidov pa je poimenovan 29041 Asterix.

(<http://en.wikipedia.org/wiki/Asterix>,<http://www.stripovi.com/enciklopedija/strip/as/asterix/>)

Sillage

Od sodobnih stripov bom predstavil strip Sillage, ki je zanimiv zaradi več razlogov. Gre za strip z znanstven -fantastično tematiko o dekletu Navis, ki je edina preživela strmoglavljenje na nenaseljen planet in jo je vzgojil robot. Ko pa je zrasla, so jo rešili nezemljani in kasneje v njihovi službi doživlja različne pustolovščine. Strip je v Franciji zelo priljubljen, od leta 1998 do danes je izšlo že 15 albumov, poleg tega pa sta se začeli dve izpeljani seriji zgodb - Navis, ki govori o dogodivščinah Navis kot otroka in Chroniques, krajše zgodbe, ki jih rišejo drugi avtorji. Avtorja stripa Sillage sta Jean - David Morvan in Philipp Buchet.

Sillage je eden tistih stripov, ki je zelo priljubljen v Franciji, v drugih deželah pa ne. Angleški prevod se je ustavil pri sedmem, hrvaški pa pri tretjem albumu. Zanimiv je tudi pristop k stripu Navis, ki se dogaja v otroštvu in je zato narisano v karikiranem slogu, medtem ko je strip Sillage narisano realistično (kolikor je znanstveno-fantastični strip sploh lahko realističen).

(<http://en.wikipedia.org/wiki/Sillage>)

Slika 38: Naslovnice stripov Sillage in Navis

(vir: <http://cooyari-pk.deviantart.com/art/Sillage-tome-15-Chasse-Gardee-319385274>
in <http://stuartngbooks.com/art-books/artists-a-z/last-name-m/munuera-navis-tome-1-houyo.html>)

Jerusalem: Chronicles from the Holy City

Jerusalem je primer dokumentarnega stripa, v katerem avtor v kratkih zgodbah opisuje svoje bivanje in doživetja med enim letom, ki ga je preživel v Jerusalemu. Avtor Guy Delisle je kanadski animator, ki potuje po svetu in svoja doživetja opisuje v stripih. Pred Jerusalemom je tako narisal še Shenzhen, Pyongyang in Burma Chronicles.

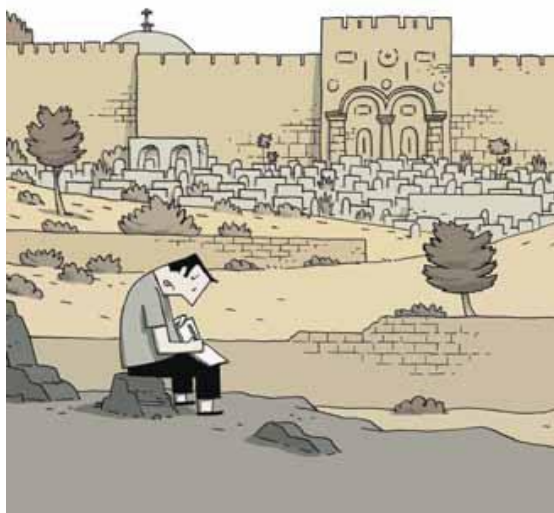
(http://en.wikipedia.org/wiki/Jerusalem:_Chronicles_from_the_Holy_City)

Strip je zelo zanimiv in poučen, ker življenje v razdeljenem Jerusalemu, ki ponavadi poznamo le iz poročil o spopadih, prikazuje iz perspektive vsakdanjega življenja. Tako se kot oče »gospodinjec« z dvema otrokoma (žena dela za človekoljubno organizacijo) spopada z vsakdanjimi problemi, kot so promet, šola, trgovina... Ob tem pa spoznava razdeljenost Jeruzalema. Strip je dobil tudi nagrado za najboljši album leta 2012 na festivalu v Angoulemeu.

(http://fr.wikipedia.org/wiki/Fauve_d%27Or:_Prix_du_meilleur_album)

JERUSALEM

CHRONICLES FROM THE HOLY CITY
GUY DELISLE

Slika 39: Naslovna stran stripa Jerusalem: Chronicles from the Holy City

(vir: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Cover_of_Jerusalem,_by_Guy_Delisle.jpg)

5.6.4 Italijanski strip

Pri Italijanskem stripu bom omenil le dva stripa, ki sta bila izredno popularna v obdobju bivše Jugoslavije, izhajata pa še danes.

Alan Ford

Gre za humoristični strip o skupini nenavadnih tajnih agentov v New Yorku, ki rešujejo različne nenavadne primere. Strip je delo Italijanskih avtorjev Magnusa in Maxa Bunkerja in je začel izhajati leta 1969. Leta 1972 je začel izhajati še v bivši Jugoslaviji, kjer je doživel še večjo popularnost kot v Italiji. Po 75. številki so se začeli menjavati avtorji, kakovost in priljubljenost stripa pa sta začeli upadati.

(http://hr.wikipedia.org/wiki/Alan_Ford)

Po osamosvojitvi smo Alana Forda imeli tudi v slovenščini (51 številki) v prevodu Branka Gradišnika, vendar zanimanja zanj ni bilo.

Slika 40: Junaki stripa Alan Ford

(vir: <http://gradjanskikrug-civiccircle.blogspot.com/2012/09/supercuk.html>)

Stripi založbe Bonelli

Italijanska založba Bonelli je prve stripe začela izdajati že v 40-ih letih prejšnjega stoletja. Šlo je predvsem za stripe s tematiko divjega zahoda. Šlo je za stripe, namenjene prodaji v kioskih, kvaliteta pa je bila zelo spremenljiva. V bivši Jugoslaviji so začeli ti stripi izhajati leta 1968 kot Zlatna serija in Lunov Magnus strip. Vse skupaj je izšlo preko 2000 števil, najbolj priljubljeni junaki so bili Veliki Blek, Zagor, Teks Viler, Komandant Mark, od junakov, ki niso bili na divjem zahodu, pa Dylan Dog z grozljivo tematiko ter Martin Mystere z znanstveno-fantastično vsebino. Stripi so bili izjemno priljubljeni, naklade so presegale 50.000 izvodov, v posameznih primerih tudi do 100.000 izvodov. Leta 1991 je izhajanje teh dveh serij prenehalo. Bonellijeve stripe so začele izdajati različne založbe po bivši Jugoslaviji (hrvaški Libellus, srbski Veseli četvrtak...), naklade so bistveno manjše kot včasih, vendar so to še vedno najbolj priljubljeni stripi. V Sloveniji je bilo nekaj poskusov izdajanja Bonellijevih stripov v kioskih, strip revija Strip Bumerang občasno objavi kakšno krajšo zgodbo,

vendar pa so Bonellijevi stripi, ki jih dandanes najdemo v kioskih, v hrvaščini ali srbščini.

(http://forum.stripovi.com/topic.asp?TOPIC_ID=42465,

http://www-en.sergiobonellieditore.it/editore/news_frame_start.html,

http://sr.wikipedia.org/wiki/Sergio_Bonelli_Editore citirano 7.2.2013 19:02)

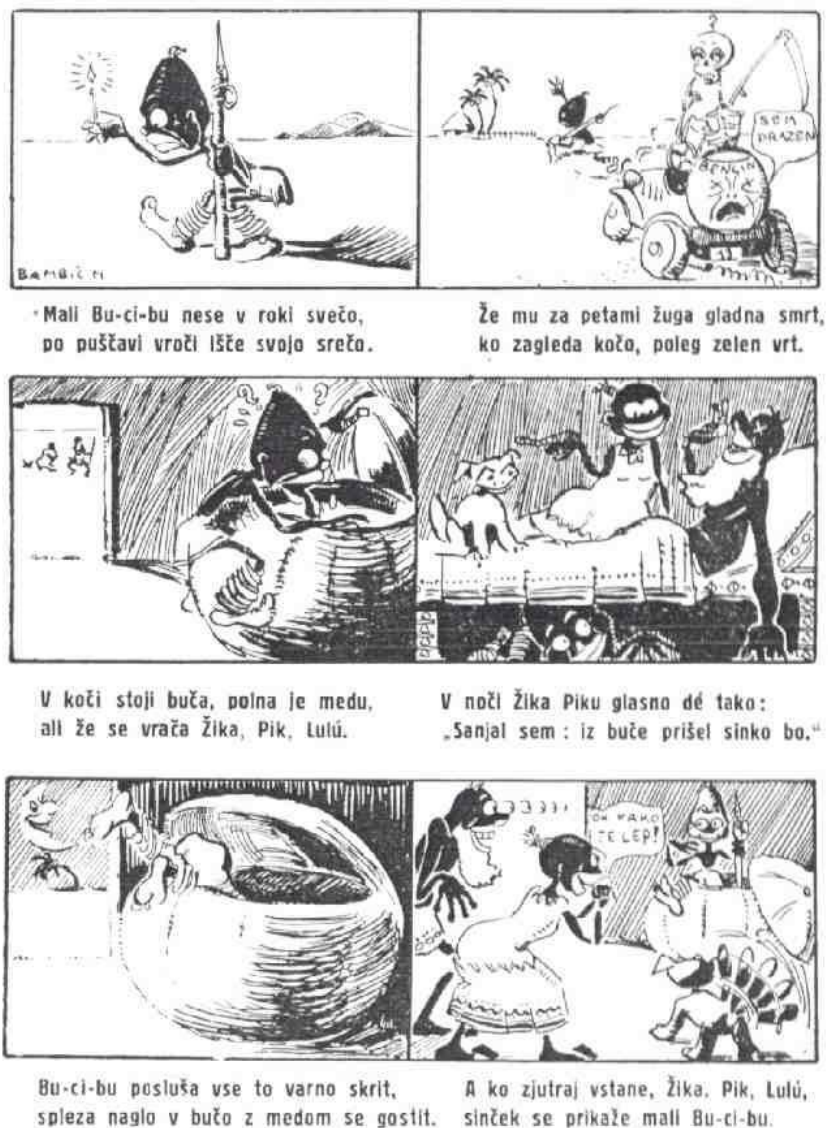
Slika 41: Junaki Bonellijevih stripov

(vir: <http://www.comicvine.com/sergio-bonelli-editore/57-100/>)

5.7 Strip v Sloveniji

5.7.1 Preteklost in sedanost slovenskega stripa

Za začetnika slovenskega stripa velja slikar Milko Bambič, ki je leta 1927 objavil satirični strip zamorček Bu-Ci-Bu, v katerem se norčuje iz Italijanskega fašizma (Trst in primorski Slovenci so bili takrat pod Italijo).

Slika 42: Strip Zamorček Bu-ci-bu

(vir: <http://www.revijasrp.si/knrevsrp/revsrp45/milba45/1strip45.htm>)

Bambič je bil pred svojim časom. Naslednji stripi so se pojavili šele po drugi svetovni vojni (Saša Dobrila, Marjan Amalietti in najbolj znan Miki Muster - opisal ga bom posebej). V 60-ih in 70-ih letih so stripe občasno risali karikaturisti in ilustratorji - pri otroškem stripu velja posebej omeniti Marijana Mančka in njegove Hribce ter Boža Kosa s stripom Kavboj Pipec in Rdeča pesa. V 80-ih letih je v reviji Mladina začela stripe objavljati vrsta avtorjev. Posebej velja omeniti dva. Zoran Smiljanič ustvarja predvsem stripe s politično in zgodovinsko tematiko. V zadnjih letih riše strip Meksikajnarji o slovenskih prostovoljcih, ki so se sredi 19. stoletja v Mehiki borili za cesarja Maksimilijana. Poleg Mustra je najboljši in najbolj znan slovenski avtor stripov

Tomaž Lavrič, ki je v Sloveniji najbolj znan po stripu Diareja, ki že od leta 1988 izhaja v reviji Mladina. V 90-ih letih je izdal vrsto stripov, predvsem s politično tematiko. Njegov najbolj znan strip je zbirka kratkih stripov z vojno tematiko Bosanske basni, ki so poleg slovenščine izšle še v francoščini, italijanščini, španščini in hrvaščini. Ta strip mu je odprl pot v Francijo, kjer je postal poznan tudi širšemu občinstvu po vsej Evropi.

Slika 43: Strip Diareja

(vir: <http://www.mladina.si/120248/diareja/>)

V 90-ih letih se je pojavila vrsta novih avtorjev, predvsem so objavljali v reviji Stripburger, ki objavlja predvsem alternativne stripe tako slovenskih avtorjev kot avtorjev iz tujine. (Isakovič, 2007)

Miki Muster

Miki Muster je najbolj znan slovenski avtor stripov, predvsem zaradi stripov o Zvitorepcu.

Miki Muster se je rodil leta 1925 v Murski Soboti, v Ljubljani je končal likovno akademijo, smer kiparstva (izdelal je samo en kip). Leta 1952 so bili stripi v Sloveniji končno dovoljeni, pred tem so bili stripi kot vse ostalo, kar je prihajalo iz Amerike, prepovedani, ker naj bi škodljivo vplivali na mladino. Takrat naročeni Disneyevi stripi niso prispeli, zato so Mustra zaprosili, da nariše kakšen strip. Ker ni vedel, kaj lahko

riše in kaj ne, se je odločil, da riše stripe na temo slovenskih basni, v katerih nastopajo gozdne živali. Tako je nastal lisjak Zvitorepec, kasneje pa sta se mu pridružila še volk Lakotnik in želva Trdonja. Najprej je teme za zgodbe iskal v slovenskih pripovedkah, kasneje pa se loti tudi tem, ki niso najbolj domače (Afrika, Divji zahod, prazgodovina, Luna...) V letih 1952 do 1988 je narisal 45 daljših in krajših zgodb o Zvitorepcu. Ob tem je risal tudi druge stripe in ilustriral slikanice (Lupinica, Medvedek Neeva). Poleg stripa se je ukvarjal tudi z animacijo, znane so njegove reklame (Viki, Medex, Jelovica ...) in zajčki Cik-Cak. Največ risank je ustvaril v Nemčiji, kjer je delal od leta 1973 do leta 1990. Miki Muster še vedno živi in dela v Ljubljani. (Volavšek, 2006)

V letih 2005 in 2006 je časopisna hiša delo izdala jubilejno zbirko Mustrovih del. Ponovno pa Mustrove stripe v trdi vezavi izdaja založba Buch.

Slika 44: Junaki stripa Zvitorepec

(vir: <http://www.revijasrp.si/knrevsrp/revsrp39/mikmu39/kar39.htm>)

5.7.2 Izdaje stripov v Sloveniji

Prva slovenska revija s stripi je bil Zvitorepec, ki je izhajal od leta 1965 do leta 1972. Poleg stripov o Zvitorepcu je bila objavljena tudi vrsta tujih stripov različne kakovosti. Med ostalim so bili v Zvitorepcu prvič v slovenščini objavljeni Asteriks, Srečni Luka in Smrkci.

Zvitorepca je zamenjala slovenska izdaja srbskega Politikinega Zabavnika, ki je objavljala predvsem ameriški časopisni strip in Disneyeve junake. V slovenščini je izhajal od leta 1973 do leta 1989. Mlajšim bralcem je bil namenjen Mikijev Zabavnik,

ki je objavljala Disneyeve stripe. Kljub slabšemu papirju in tisku je bil zelo priljubljen; izhajal je od leta 1974 do leta 1991. V času do leta 1991, ko je bila Slovenija še del Jugoslavije, so na kioskih prevladovali predvsem stripi založnikov iz Srbije in Hrvaške. Po letu 1991 je stripovsko založništvo v Sloveniji sicer zaživelo, vendar pa je večina stripov izhajala le v manjših serijah in kratek čas. Nekaj primerov - Asteriks založbe Didakta, izšlo je sedem albumov; Titeuf, pri založbi Vale Novak sta izšla samo 2 albuma; refija Graffit, samo 2 številki; Mortadelc in File, šest albumov... Bolj uspešni so v založbi Učila, kjer so v letih 2003 do 2011 izdali kar 20 albumov Tintina. Tudi revija Strip Bumerg, ki je začela izhajati leta 2006, še vedno izhaja, prišli so že do 60. številke. V zadnjih letih se je število stripovskih izdaj povečalo, prav tako pa njihova kakovost. Pri stripih za mladino smo v slovenščini dobili Garfielda, Iznoguda, Srečnega Luko ter Calvina in Hobbesa. Še več je bilo stripov z resnejšo tematiko namenjeno starejšim bralcem (Odeje, Na božjastni poti, Maus, Perzepolis, Varno območje Goražde, Vojna v jarkih). Za konec je potrebno omeniti revijo Stripburger, ki poleg rednih številk izdaja tudi albume predvsem alternativnega stripa. (Isakovič, 2007; <http://forum.striparna.com/viewtopic.php?f=2&t=106>)

6 EMPIRIČNI DEL

6.1 Namen naloge

Namen moje naloge je preučiti zgodovino stripa in oceniti položaj stripa v Sloveniji.

CILJI:

- s pomočjo literature raziskati zgodovino stripa,
- predstaviti posamezne zvrsti glede na geografsko razdelitev stripa,
- predstaviti strip v Sloveniji,
- z anketo preveriti poznavanje stripov med osnovnošolci.

HIPOTEZE:

- mladinski strip v Sloveniji ni razširjen, berejo ga predvsem odrasli,
- mladi stripe poznajo, a jih ne berejo,
- strip je med dečki bolj razširjen kot med deklicami,
- strip, ki se pojavi v drugih medijih, je bolj razširjen (risanke, filmi, videoigre).

6.2 Raziskovalne metode

V teoretičnem delu sem uporabil literaturo in internet, v empiričnem delu pa sem uporabil dve metodi, in sicer anketo in intervju.

6.3 Raziskovalni vzorec

Anketo o poznavanju in branju stripov sem izvedel med učenci zadnje triade (116 učencev), primer anketnega vprašalnika je v prilogi (točka 12).

Po elektronski pošti sem opravil intervjuje z gospo Katjo Erman, knjigarko, odgovorno za stripe v knjigarni MK Konzorcij Ljubljana, z gospodom Aleksandrom Buchom, lastnikom striparnice in stripovskim založnikom in z Goranom Abramovičem, ljubiteljem in zbirateljem stripov. Za pomoč pri nalogi sem zaprosil tudi založbo Učila, založnika stripa Tintin v Sloveniji, vendar mi niso odgovorili.

6.4 Postopki zbiranja podatkov

Nekaj literature sem našel v knjižnici, večino podatkov pa sem dobil na internetu - Wikipedia.com in specializirane stripovske strani (Stripovi.com, Striparna.com, Lambiek.net...). Posamezne primere stripov sem našel v domači zbirki.

Vprašalnik za anketo sem izdelal s programom Microsoft Word 2010. Vprašalnik sem razdelil med učence zadnje triade, anketiranci so vprašalnik izpolnili samostojno.

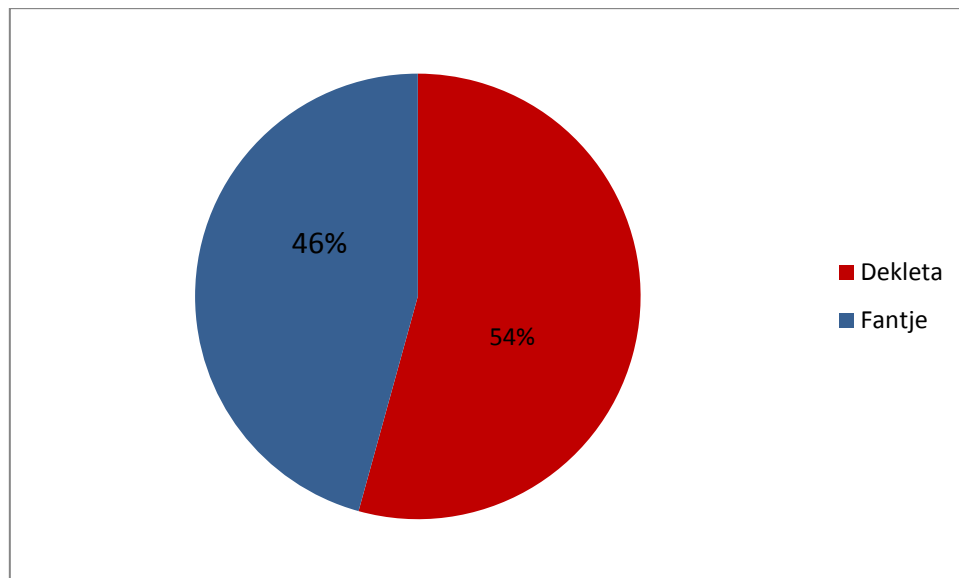
Vprašanja za intervjuje sem poslal po elektronski pošti.

6.5 Postopek obdelave podatkov

Rezultate ankete sem obdelal s programom Microsoft Excel in Word 2010.

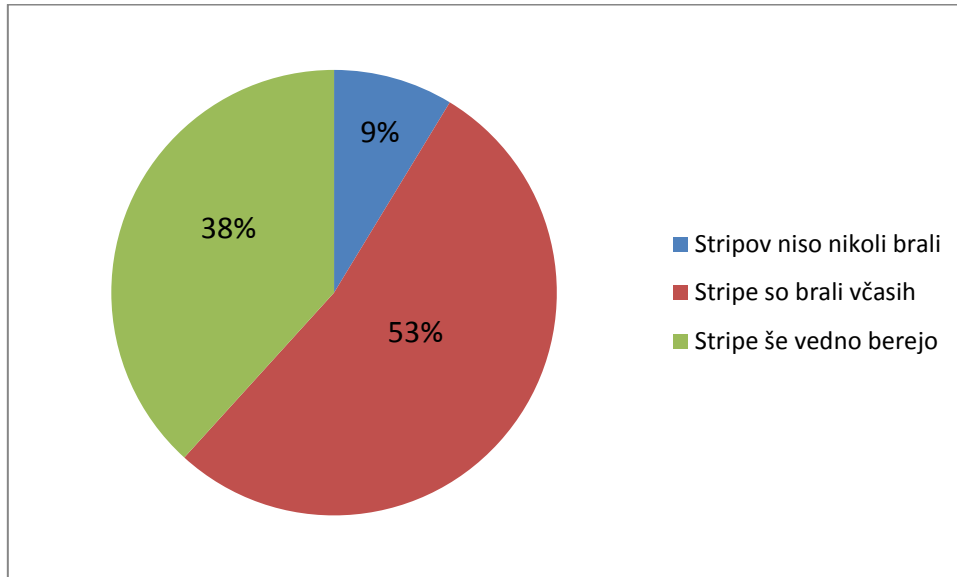
7 ANALIZA ANKETE

Anketo sem izvedel med učenci zadnje triade. Med učenci je bilo 46% fantov in 54% deklet.

Graf 1: Spol anketriancev

7.1 Delež bralcev stripa

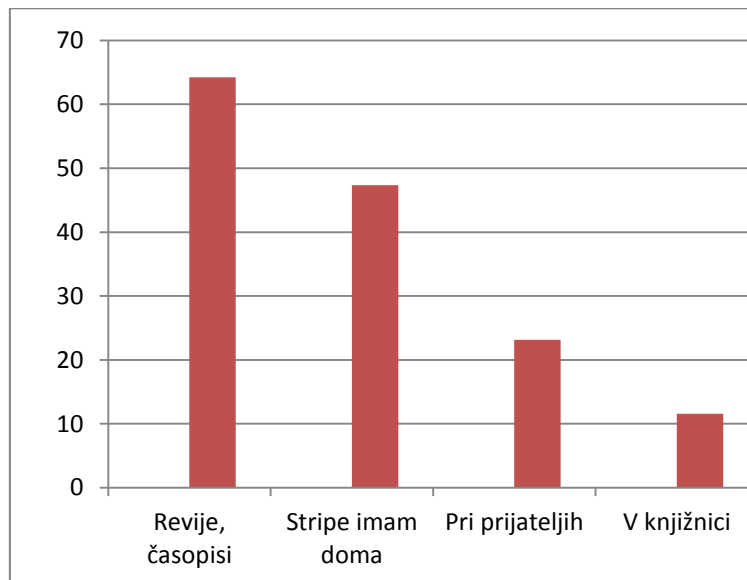

Graf 2: Delež bralcev stripa

Odgovori na to vprašanje so pokazali, da stripe na koncu osnovne šole bere le še dobra tretjina otrok, več kot polovica pa je odgovorila, da so stripe brali včasih. Med desetimi učenci, ki so odgovorili, da stripov niso nikoli brali, so bila samodekleta.

Na naslednja vprašanja so odgovarjali le tisti, ki so odgovorili, da stripe berejo, oz. da so jih brali včasih. (105 anketirancev).

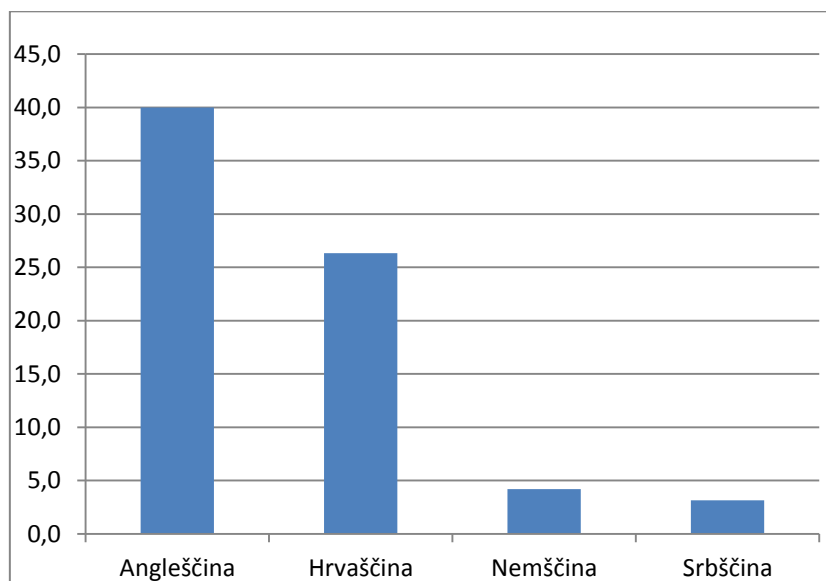
7.2 Kje anketiranci strip berejo?

Graf 3: Kje anketiranci berejo stripe?

Na to vprašanje je bilo možnih več odgovorov. Večina anketirancev je odgovorila, da stripe bere v časopisih in revijah, skoraj polovica pa ima stripe doma. Pokazal se je zanimiv rezultat, da je večji delež osnovnošolcev, ki ima stripe doma, kot tistih, ki stripe še vedno bere, kar pomeni, da jih približno 10% ima stripe doma, a jih ne bere več. Čeprav so knjižnice dobro založene s stripi, si jih sposodi le majhen del otrok. Dva anketiranca sta dopisala odgovor, da stripe bereta na internetu - glede na razširjenost interneta bi bilo prav, da bi v anketo vključil tudi to možnost.

7.3 Stripi v tujem jeziku

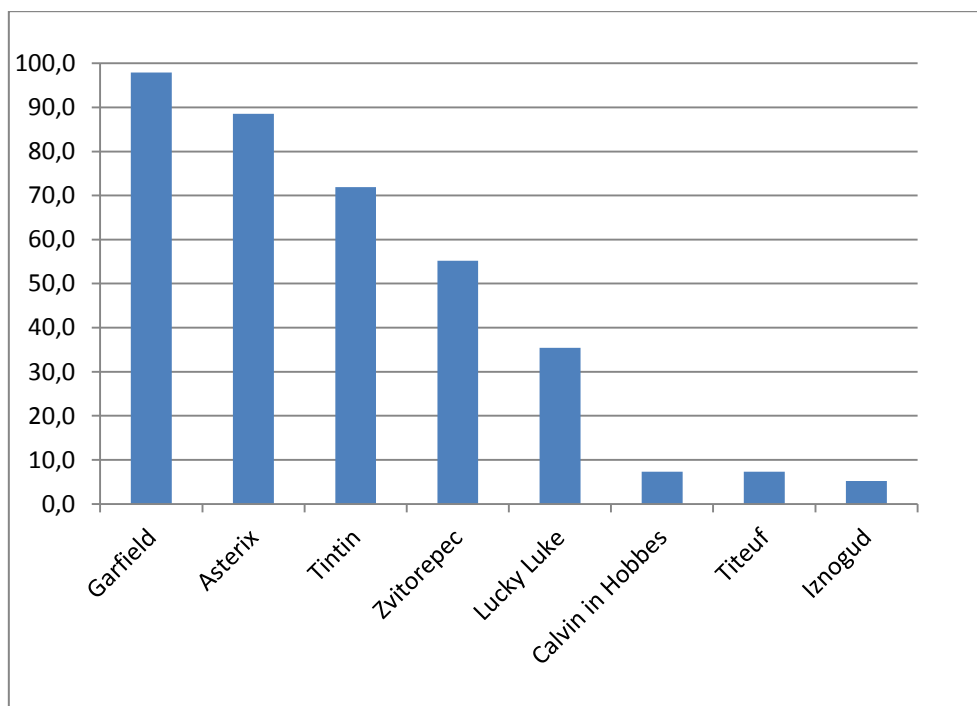

Graf 4: Branje stripov v tujem jeziku

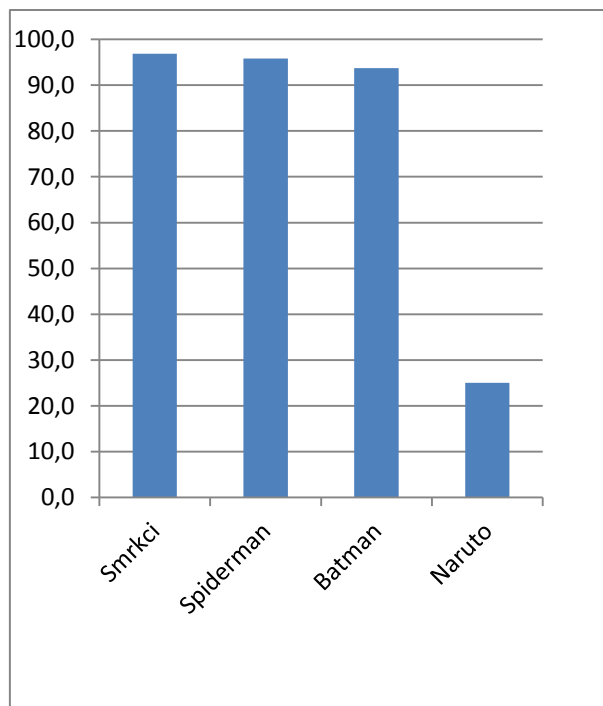
Anketirancem sem zastavil tudi vprašanje, če berejo stripe še v kakšnem drugem jeziku. 38% jih je odgovorilo, da ne. Od ostalih pa jih je največ odgovorilo, da bere stripe v angleščini (možno je bilo vpisati več odgovorov). Po eden anketiranec je napisal, da bere stripe v japonščini oz. esperantu.

7.4 Poznavanje stripovskih junakov

Na vprašalniku je bilo prikazanih osem stripovskih junakov, katerih stripe imamo v slovenščini in štirje stripovski junaki, ki jih poznamo iz drugih medijev (filmi, risanke). Anketiranci so označili stripovske junake, ki jih poznajo.

Graf 5: Poznavanje stripovskih junakov (stripi v slovenščini)

Graf 6: Poznavanje stripovskih junakov (drugi mediji)

Zadnje vprašanje o poznavanju stripovskih junakov je pokazalo zanimive rezultate. Med stripi, ki jih imamo v slovenščini, sta daleč najbolj prepoznavna Garfield in Asterix, kar je pričakovano, glede na to, da sta tudi na svetu ena izmed najbolj znanih stripov, pojavljata pa se tudi v risankah in v filmih. Najbolj znanega slovenskega stripovskega junaka Zvitorepca pozna le dobra polovica anketirancev. Zelo slabo pa so poznani stripi, ki so se v Sloveniji pojavili v zadnjih nekaj letih (Iznogud, Titeuf).

Pogled na graf 6 pa pokaže, da so stripovski junaki, ki nastopajo v filmih in risankah, dosti bolj znani, iz grafa 5 ima podobno prepoznavnost le strip Garfield. Še stripovski junak Naruto, ki je v Sloveniji znan le iz videoiger in risank na satelitskih TV z bolj »fantovsko« tematiko, ima 25% prepoznavnost.

8 INTERVJUJI

8.1 Intervju z gospo Katjo Erman

Knjigarna MK Konzorcij v Ljubljani ima največji izbor novih stripov v Sloveniji. Gospa Katja Erman je odgovorna knjigarka za področje stripov. Postavil sem ji nekaj vprašanj o knjigarni in stripih.

1. Od kdaj ima knjigarna Konzorcij svoj oddelek s stripi?

Stripi so v Konzorciju prisotni od nekdaj, v takšni obliki in obsegu kot je sedaj, pa od decembra leta 2010.

2. Kolikonaslovovimatetrenutno v ponudbi (približnaocena)?

Približnotisočnaslovov. Greza stripe v slovenskem, angleške, nemškem in francoskem jeziku.

3. Kolikšendeležljubiteljevstripa v vašiknjigarnipredstavljajoosnovnošolci in srednješolci?

Rekla bi, da je osnovnošolcev precej manj kot srednješolcev. Skupaj pa bi si upala trditi, da jih je vsaj 1/3 vseh ljubiteljev stripov. Osnovnošolci obiskujejo knjigarno predvsem v spremstvu staršev, ki jim tudi pomagajo pri izbiri naslovov.

4. Kako bi na osnovivašihizkušenjocenilizanimanjeza strip v Sloveniji (nasploh in med mladimi) v zadnjih nekaj letih - to narašča, pada, ali je približna enakem nivoju?

Zanimanje za strip v Sloveniji narašča, tako med odraslimi bralcikot med mladimi. K temu velikopriporočam nove izdaje stripov v slovenskem jeziku, pri čemer mislim tako izvirne slovenske striparjeve (npr. *Hribc* Marjana Mančka) kot tudi prevode tujih stripov v slovenski jezik (npr. *Calvin & Hobbes* Billa Wattersona). Strip je popularen med vsem generacijami, babice in dedki kupujejo stripe za vnuke, starši zase in zasvoje otroke, mladina pa se tako od nekdaj navdušuje nad pustolovščinami in humorjem stripovskih junakov.

5. Kateri stripi so najbolj priljubljeni v slovenščini in kateri v angleščini (3 - 5 naslovov)?

Najbolj priljubljen domači stripi:

Tomaž Lavrič: *Rdeči alarm*

Zoran Smiljanič: *Meksikajnarji*

Marjan Manček: *Hribci*

(op. Miki Muster žal v Konzorcijunavaljo, drugačesemprepričana, da bi bil med bolj priljubljenimi).

Najbolj priljubljen tuji stripi (imamo jih tako v slovenskem kot tudi v angleškem jeziku):

Garfield

Asterix

Calvin & Hobbes

Lucky Luke

Iznogoud

Tintin

6. Kakšna je priljubljenost japonskih stripov (mang) in kateri naslovi so najbolj priljubljeni?

Japonske stripe imamo v Konzorcijunavaljo v angleškem jeziku in so zelo priljubljeni med mladimi (predvsem srednješolci in študenti). Med najbolj priljubljenimi so serije *Bleach*, *Naruto*, *One Piece* in *Death Note*.

7. Kako priljubljenost posameznih stripov vplivajo filmi, narejeni po stripu (na primer *Batman*, *Spiderman* ali *Tintin*)?

Film vpliva na povečano zanimanje za posamezne junake pristik, k stripov morda pred tem nisobrli in kupovali (pogosto). Vsekakor je povpraševanje v časopredvajanjafilma v kinemografih povečano, vendar pa se številke prodanih izvodov ne povečajo drastično.

8. Če bi imeli možnost izbirati, katere tri naslove otroških oz. mladinskih stripov bi morali imeti v slovenščini?

Samasemvelikaljubiteljic stripov Charlesa M. Schulza *Peanuts* (Snoopy, Charlie Brown & Co.), kateri kolinaslovizteserije bi bil v slovenskem jeziku dobrodošel.

Ravnotako stripe Larsa Janssona *Moomint* seriji *Melusine* (o navihani čarovnici) in *Cedric* (pustolovščini najjivega osemljetnika).

8.2 Intervju z gospodom Aleksandrom Buchom

Gospod Aleksander Buch je ustanovitelj prve striparnice v Sloveniji. Striparnica Buch v Ljubljani je stripovska knjigarna in antikvarijat. Ponuja predvsem stripe iz območja bivše Jugoslavije (Hrvaška, Srbija). Ima pa tudi zelo veliko ponudbo rabljenih stripov. Pred nekaj leti so začeli tudi z založništvom stripov, za mlajše bralce je še posebej zanimiva zelo kvalitetna izdaja stripov o Zvitorepcu.

1. Koliko časa obstaja striparnica Buch, koliko naslovov imate v ponudbi (približna ocena)?

Strip.art.nica bo 8. februarja štela 9 let, ponujamo več deset tisoč naslovov.

2. Kolikšen delež ljubiteljev stripa v striparnici predstavljajo osnovnošolci in srednješolci?

Osnovnošolskih kupcev je mogoče procent do dva, srednješolskih kupcev ni.

3. Kateri naslovi so med mladimi najbolj priljubljeni?

Najbolj priljubljeni so stripi Mikija Mustra.

4. Kako bi na osnovi vaših izkušenj ocenili zanimanje za strip v Sloveniji (nasploh in med mladimi) v zadnjih nekaj letih - to narašča, pada, ali je približno na enakem nivoju?

Če upoštevam ves trud in čas, ki ga vložim v promocijo stripa ... je ocena: slabo!

5. Ste tudi založnik priljubljenega stripa Zvitorepec – kakšne so vaše izkušnje s tem stripom?

Zvitorepec je edini strip s prodajo katerega sem res zadovoljen.

6. Kakšne pa so, za primerjavo, izkušnje s stripom Mali Guj in njegov zmuji (opomba: odličen otroški strip hrvaški avtorjev Frana Petruše in Darka Macana)

Pri tem stripu sem sodeloval samo kot sofinancer, prodajo je vodil založnik, tako da nisem pravi naslov za komentar.

7. Kaj bi bilo, po vašem mnenju, možno narediti za izboljšanje prepoznavnosti in priljubljenosti stripov med mladimi?

Čim več stripov za otroke, po dostopnih cenah, na kioske.

8. Če bi imeli možnost izbirati, katere tri naslove otroških oz. mladinskih stripov bi morali imeti v slovenščini?

Dogovarjam se z lastniki avtorskih pravic za nekaj naslovov, ki me zanimajo.

Dokler dogovori ne bojo zaključeni, vam na to vprašanje ne morem (smem) odgovoriti.

8.3 Intervju z Goranom Abramovičem

Nekaj vprašanj o stripih in zbiranju stripov sem zastavil tudi svojemu očetu, ljubitelju in zbiratelju stripov.

1. Koliko stripov imaš v svoji zbirki?

1000 verjetno še ne, dobrih 800. No, če prištejem še tiste v elektronski obliki (skenirane), pa zagotovo več kot 1000.

2. Kdaj si začel brati stripe?

Stripe sem začel najprej gledati in nato še brati že pred osnovno šolo. Šlo je za strip Mikijev zabavnik, ki je izhajal tedensko in sem ga vsak ponedeljek po šoli kupil v trafiki. Kasneje se mu je pridružil še Politikin zabavnik, nato pa še stripi Zlatna serija in Lunov magnus strip (»kavbojski« stripi italijanskega založnika Bonelli).

3. Kako postaneš zbiratelj stripov?

Glede na to, da v začetku '80-ih let še ni bilo računalnikov in interneta, tudi televizija je bila bolj »boga«, so bili stripi med otroci veliko bolj razširjeni. Vsi smo jih zbirali, si jih sposojali in menjavali. Proti koncu osnovne šole je večina otrok stripe zamenjala z revijami o športu, avtih in računalnikih, sam pa sem začel brati še francosko-belgijske stripe (reviji Stripoteka in Stripart), ki so bili namenjeni bolj starejšemu občinstvu. Z razpadom Jugoslavije so izginili tudi stripi iz trafik in za nekaj časa sem izgubil interes za stripe. Po nekaj letih sem se odločil zbrati ostanke stripov, ki so mi še ostali in si z nakupi v antikvarjatih in prek oglasov začel dopolnjevati zbirko. Konec '90-ih se je začelo počasi obnavljati stripovsko založništvo v bivši Jugoslaviji, pojavili so se tudi francoski stripi v angleščini in odločiti se je bilo potrebno med dopolnjevanjem starih zbirk ali branjem in zbiranjem novih izdaj. Glede na to, da sem bolj ljubitelj kakor zbiratelj stripov, sem se odločil za drugo možnost. Kupujem in zbiram le tiste stripe, ki so mi všeč in zanimivi, in ne vsega povprek.

4. Si prebral vse stripe v svoji zbirki? Kje in kako stripe shranjuješ?

Seveda, vse stripe preberem, večino vsaj dvakrat, nekatere stripe, ki so mi še posebej ljubi, pa tudi po večkrat.

Stripe imam shranjene na različnih koncih – trdo vezane na knjižnih policah, ostale pa v plastičnih škatlah, pod posteljo ali v kleti.

5. Kje kupuješ stripe?

Največ v striparnicah - Buch v Ljubljani in Stripovi na kvadrat v Zagrebu. Stripe v angleščini kupujem prek interneta, ponavadi tam, kjer je najceneje – predvsem spletne knjigarne Amazon ali Bookdepository, svoje spletne trgovine ima tudi večina založnikov. Nekatere strip revije (Stripoteka in Stripbumerang) kupujem v trafikah, stripe v slovenščini pa si tudi sposodim v knjižnici.

6. Kje dobiš informacije o novih stripih?

Na internetu, najboljši viri informacij so specializirani stripovski forumi, kot npr. stripovi.com, striparna.com ali stripvesti.com. Zelo dober vir informacij so v zadnjem času tudi spletne strani založnikov in spletnih knjigarn, ki najavljajo nove stripe nekaj mesecev vnaprej, ponavadi pa je na voljo tudi nekaj strani predogleda.

7. Kdaj se odločiš, da boš nek strip imel v elektronski obliki?

Stripe, ki so mi všeč, skušam imeti v papirnati obliki, stripe v elektronski obliki poiščem le v nekaterih posebnih primerih, na primer takrat, kadar strip v papirni obliki ni na voljo v meni razumljivem jeziku, prevedenega pa ga lahko najdem na internetu. Velikokrat gre za nadaljevanja serij, ki so se v angleščini ali hrvaščini prekinile ali pa za kakšne posebej zanimive stripe, ki še niso prevedeni.

8. Kakšno je tvoje mnenje o otroškem in mladinskem stripu v Sloveniji

Čeprav v zadnjih letih strip v Sloveniji počasi pridobiva na vrednosti in kvaliteti, pa mislim, da interes ne narašča. Video igre, internet in televizija so premočna konkurenca. V Sloveniji imamo kar dobro ponudbo alternativnega stripa (Stripburger) in naslovov z bolj zahtevno vsebino, namenjenih starejšim bralcem (npr. Maus, Odeje, Varno območje Goražde, Na božjastni poti). Pri otroških stripih pa je problem ta, da sicer imamo kar nekaj kvalitetnih naslovov, ki pa izhajajo dokaj neredno, založniki pa nad stripi hitro obupajo, tako da posamezni stripi ostanejo le na dveh ali treh številkah. Prave reklame ni, nekateri se pojavljajo samo v določenih knjigarnah, drugi samo v trafikah... Je pa res, da se število naslovov povečuje. Nekega strašnega razmaha stripov pri nas ni za pričakovati, upam pa, da bo naraščanje števila naslovo pritegnilo še kakega dodatnega bralca. V Sloveniji prav tako ne bi škodilo, če bi otroške in mladinske revije objavljale tudi daljše stripe, ne samo enostranskih humorističnih, pomagalo pa bi tudi to, če bi v šoli za domače branje prebrali tudi kakšen strip.

9. Katere tri naslove otroškega in mladinskega stripa bi morali imeti v slovenščini?

Glede na to, da sem predvsem ljubitelj francoskega stripa, bi bilo od klasikov fino imeti Gastona, od novejših stvari pa strip Lanfeust de Troy. Prav bi bilo, da bi imeli tudi kakšno pošteno mango, recimo One Piece.

9 SKLEP

Glede na to, da sem odraščal med stripi in se zgodaj srečal z različnimi vrstami stripov, me je zanimalo izvedeti še kaj več o stripih. Zanimalo me je tudi, kako to, da v Sloveniji in tudi med mojimi vrstniki ni večjega zanimanja za strip.

Med izdelavo raziskovalne naloge sem se prepričal, da ima strip dolgo in zanimivo zgodovino ter še daljšo predzgodovino - »pisanje« s slikami ima veliko daljšo zgodovino kot pisanje s črkami, pripovedovanje z zaporedjem slik pa srečamo že v starem Egiptu. Strip, kot ga poznamo danes, je resda proizvod tiskarske industrije, kar pa ne pomeni, da med množico stripov ne najdemo tudi del z visoko umetniško vrednostjo. Strip pa je v prvi vrsti namenjen zabavi in s svojim načinom pripovedovanja združuje likovno in literarno ustvarjanje. Žal pa je branje stripov ravno zaradi tega preveč »enostavno«, kar se mnogim zato zdi manj vredno. Vsekakor pa ni enostaven proces nastanka stripa, kar sem tudi spoznal pri pripravi te naloge.

Pokazalo se je, da niso vsi stripi enaki, da se razlikujejo glede na svoj zemljepisni izvor, glede na to, komu so namenjeni, kje in kako pogosto izhajajo...

Stripi v Sloveniji nikoli niso bili preveč razširjeni. V času bivše Jugoslavije je bila ogromna ponudba stripov v srbo-hrvaščini, stripi v slovenščini pa so bili le za dodatek. Po osamosvojitvi pa pravo založništvo stripov ni zaživel. Stripe so izdajali različni založniki v daljših časovnih obdobjih, serije so se hitro prekinjale, zato ni čudno, da so med mladimi postali popularni drugi mediji (televizija, računalnik, internet...).

Stripe za mlajše otroke v revijah in na kioskih še najdemo, prav tako stripe s težjimi temami in alternativne namenjene odraslim bralcem. Največje »pomanjkanje« stripov je ravno med stripi za osnovno in srednješolsko mladino; tisti, ki pa se pojavijo, pa so premalo oglaševani in dostopni. Kakor je pokazala anketa, otroci stripe in stripovske junake poznajo, vendar stripe berejo vse manj.

Zanimiva je primerjava med dvema stripovskima knjigarnarjema. Striparnica Buch, ki nekako nadaljuje stripovsko tradicijo iz nekdanje Jugoslavije, ima vse več težav s prodajo stripov, osnovnošolcev in srednješolcev praktično ni med kupci. Na drugi strani je knjigarna MK Konzorcij, ki prodaja predvsem stripe v angleščini, tudi japonske mange, kjer pa opažajo naraščanje zanimanja za stripe. Ljubitelji stripov pa vse več stripov kupujejo, ali pa kar berejo preko interneta.

9.1 Preverjanje hipotez

Z anketo in intervjuji sem preveril hipoteze navedene v točki 6.1.

- Mladinski strip v Sloveniji ni razširjen, berejo ga predvsem odrasli.

Ta hipoteza je delno potrjena, predvsem za stripe v srbo-hrvaščini in za manj znane stripe v slovenščini (Titeuf, Iznogud...) Nekateri stripi so med mladimi dobro znani (Tintin, Asterix, Garfield...), v knjigarni MK Konzorcij mladi predstavljajo 1/3 kupcev.

- Mladi stripe poznajo, a jih ne berejo.

To hipotezo sem potrdil z analizo ankete, ki je pokazala, da velika večina stripovske junake pozna, bralcev stripov pa je le dobra tretjina.

- Strip je med dečki bolj razširjen kot med deklicami.

Tudi to hipotezo lahko delno potrdim. Med tistimi, ki niso stripov nikoli brali, so le dekleta, medtem ko je med bralci stripov razmerje približno pol - pol.

- Strip, ki se pojavi v drugih medijih, je bolj razširjen (risanke, filmi, videoigre).

Anketa je pokazala, da so stripovski junaki, ki se pojavijo v filmih, vsekakor bolj poznani, vendar to na prodajo oziroma na razširjenost stripa vpliva le v manjši meri.

10 O DRUŽBENI ODGOVORNOSTI

Strip je medij, ki v Sloveniji ni bil nikoli preveč razširjen, kljub kakovosti in razširjenosti v drugih delih sveta. Zaradi majhne velikosti slovenskega tržišča nikoli ne bo veliko prevedenih stripov, je pa prednost ta, da so ponavadi prevajajo kakovostni stripi. Glede na to, da prodaja tiskanih medijev v kioskih upada, tudi na tej strani ne moremo pričakovati povečanja razširjenosti stripa, kakor je predlagal eden od intervjuvancev. Več na promociji stripa lahko naredijo knjižnice, kakšen strip bi lahko tudi prebrali za bralno značko ali domače branje. Primer stripa Jerusalem kaže, da se lahko zapletene in težke teme enostavneje približajo mladim skozi strip. Veliko kvalitetnih stripov je na voljo v angleščini, francoščini, nemščini in drugih jezikih. To bi lahko izkoristile šole pri učenju tujih jezikov, posledično pa bi tudi stripi postali bolj popularni.

11 VIRI IN LITERATURA

- Eisner W. (1985). Comics and Sequential Art. Tamarac, ZDA: Poorhouse Press.
- Hančič M. (2012). Avtorski strip, diplomsko delo. Univerza v Ljubljani - Pedagoška fakulteta.
- Isaković I. (2007). 80 let slovenskega stripa. V: Strip Bumerang, št.6. Str: 42-57.
- McCloud S. (2011). Kako razumeti strip: o nevidni umetnosti. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- McCloud S. (2010). Kako nastane strip: pripovedne skrivnosti stripa, mange in risanege romana. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Tomić S. (2003). Do visina olimpa. Novi Sad, Srbija: Marketprint.
- Volavšek V. (2006). 80 domačega velikana devete umetnosti. V: Strip Bumerang, št.1. Str: 54-57.

Internetni viri

- Strip. [Online]. [Citirano 25.11. 2012; 21:48]. Dostopno na: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Strip>.
- Katzenjammer. [Online]. [Citirano 7. 2. 2013; 18:09]. Dostopno na: http://en.wikipedia.org/wiki/Katzenjammer_Kids.
- Realistična in karikirana risba. [Online]. [Citirano 1. 12. 2012; 18:05]. Dostopno na: http://en.wikipedia.org/wiki/Comics#Art_styles.
- Oblački. [Online]. [Citirano 21. 1. 2013; 20:10]. Dostopno na: http://en.wikipedia.org/wiki/Speech_balloon.
- Ustvarjalci. [Online]. [Citirano 21. 1. 2013; 20:30]. Dostopno na: http://en.wikipedia.org/wiki/Comics_vocabulary.
- Garfield. [Online]. [Citirano 26. 1. 2013; 19:08 in 1. 2. 2013; 21:11]. Dostopno na: <http://en.wikipedia.org/wiki/Garfield#History>, <http://www.stripovi.com/enciklopedija/strip/gar/garfield/>.
- Snemalna knjiga. [Online]. [Citirano 7. 2. 2013; 18:19]. Dostopno na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Snemalna_knjiga.
- Digitalna distribucija. [Online]. [Citirano 29. 1. 2013; 19:48]. Dostopno na: http://en.wikipedia.org/wiki/Digital_comics#Digital_comics_distribution.

- Stripovski festivali. [Online]. [Citirano 30. 1. 2013; 18:54]. Dostopno na:<http://en.wikipedia.org/wiki/Comiket>;<http://en.wikipedia.org/wiki/Angoul%C3%AAm>
[e International Comics Festival](http://en.wikipedia.org/wiki/San_Diego_Comic-Con_International); [http://en.wikipedia.org/wiki/San Diego Comic-Con International](http://en.wikipedia.org/wiki/San_Diego_Comic-Con_International).
- Zbirateljstvo stripov. [Online]. [Citirano 29. 1. 2013; 20:30]. Dostopno na:<http://www.mladina.si/98148/seziganje-stripov-da-prosim/>;
http://en.wikipedia.org/wiki/Comic_collecting.
- Ameriški strip. [Online]. [Citirano 30. 1. 2013; 19:50]. Dostopno na:http://en.wikipedia.org/wiki/American_comic_book#History,
http://en.wikipedia.org/wiki/Comic_book.
- Comic strip. [Online]. [Citirano 30. 1. 2013; 20:06]. Dostopno na:http://en.wikipedia.org/wiki/Comic_strips,
http://en.wikipedia.org/wiki/Print_syndication.
- Copmic books. [Online]. [Citirano 1. 2. 2013; 19:32]. Dostopno na:http://en.wikipedia.org/wiki/American_comic_book.
- Alternativni strip. [Online]. [Citirano 1. 2. 2013; 19:46]. Dostopno na:http://en.wikipedia.org/wiki/Alternative_comics.
- Superman. [Online]. [Citirano 1. 2. 2013; 20:29]. Dostopno na:http://en.wikipedia.org/wiki/Lista_of_Superman_comics,
<http://en.wikipedia.org/wiki/Superman>.
- Spider-man. [Online]. [Citirano 1. 2. 2013; 20:53]. Dostopno na:
<http://en.wikipedia.org/wiki/Spider-Man>.
- Calvin in Hobbes. [Online]. [Citirano 3. 2. 2013; 12:46]. Dostopno na:<http://www.stripovi.com/enciklopedija/strip/chb/calvin-hobbes/>.
- Dosneyevi stripi. [Online]. [Citirano 3. 2. 2013; 12:59]. Dostopno na:<http://www.lambiek.net/comics/disneyartists.htm>.
- Japonski strip. [Online]. [Citirano 8. 2. 2013; 17:13]. Dostopno na:<http://www.japan-guide.com/e/e2070.html>,[http://en.wikipedia.org/wiki/Manga#History_and characteristi](http://en.wikipedia.org/wiki/Manga#History_and_characteristics)
[cs](http://en.wikipedia.org/wiki/Manga#History_and_characteristics).
- Mange. [Online]. [Citirano 8. 2. 2013; 17:53]. Dostopno na:[http://comicbookguide.wordpress.com/tag/manga-](http://comicbookguide.wordpress.com/tag/manga-iconography/)
[iconography/](http://en.wikipedia.org/wiki/Manga#History_and_characteristics),[http://en.wikipedia.org/wiki/Manga#History_and characteristics](http://en.wikipedia.org/wiki/Manga#History_and_characteristics).

- Mange v svetu. [Online]. [Citirano 8. 2. 2013; 18:10]. Dostopno na:
http://www.acbd.fr/images/stories/ACBD_BILAN_2012.pdf,
<http://www.animenewsnetwork.com/news/2012-12-02/30-top-selling-manga-in-japan-by-series/2012>.
- Francosko-belgijski strip. [Online]. [Citirano 8. 2. 2013; 20:40]. Dostopno na:
http://www.acbd.fr/images/stories/ACBD_BILAN_2012.pdf,
http://en.wikipedia.org/wiki/French_comics.
- Tintin. [Online]. [Citirano 8. 2. 2013; 21:30]. Dostopno na:
http://en.wikipedia.org/wiki/The_Adventures_of_Tintin.
- Asteriks. [Online]. [Citirano 9. 2. 2013; 16:54]. Dostopno na:
<http://en.wikipedia.org/wiki/Asterix>,
<http://www.stripovi.com/enciklopedija/strip/as/asterix/>.
- Sillage. [Online]. [Citirano 9. 2. 2013; 17:25]. Dostopno na:
<http://en.wikipedia.org/wiki/Sillage>.
- Jerusalem. [Online]. [Citirano 9. 2. 2013; 17:38]. Dostopno na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Jerusalem:Chronicles_from_the_Holy_City,
http://fr.wikipedia.org/wiki/Fauve_d%27Or:_Prix_du_meilleur_album.
- Alan Ford. [Online]. [Citirano 7. 2. 2013; 18:40]. Dostopno na:
http://hr.wikipedia.org/wiki/Alan_Ford.
- Stripi založbe Bonelli. [Online]. [Citirano 7. 2. 2013; 18:59]. Dostopno na:
http://forum.stripovi.com/topic.asp?TOPIC_ID=42465,
http://www-en.sergiobonellieditore.it/editore/news_frame_start.html,
http://sr.wikipedia.org/wiki/Sergio_Bonelli_Editore_citirano_7.2.2013_19:02.
- Izdaje stripov v Sloveniji. [Online]. [Citirano 8. 2. 2013; 16:47]. Dostopno na:
<http://forum.striparna.com/viewtopic.php?f=2&t=106>.

12 PRILOGE

ANKETA O STRIPIH

Sem učenec 8. razreda in pripravljam raziskovalno nalogo o stripih. Prosim, da odgovoriš na naslednja vprašanja. Za sodelovanje se ti zahvaljujem.

SPOL: M Ž STAROST: _____

1. Ali bereš stripe?

- a) Ne, stripov nisem nikoli bral/a.
- b) Ne, vendar sem jih bral/a včasih.
- c) Da, stripe berem.

Če si na 1. vprašanje odgovoril z b ali c, odgovori še na naslednja vprašanja:

2. Kako prideš do stripov? (možnih je več odgovorov)

- a) Stripe berem v revijah in časopisih.
- b) Stripe si izposodim v knjižnici.
- c) Stripe berem pri prijateljih ali sorodnikih.
- d) Stripe imam doma.

3. Si že bral strip v kakšnem drugem jeziku?

NE DA, v _____

4. Obkroži, katere stripovske junake poznaš in če veš, napiši njihovo ime.

POZNAM NE POZNAM

IME: _____

POZNAM NE POZNAM

IME: _____

POZNAM NE POZNAM

IME: _____

POZNAM NE POZNAM

IME: _____

POZNAM NE POZNAM

IME: _____

POZNAM NE POZNAM

IME: _____

POZNAM NE POZNAM

IME: _____

POZNAM NE POZNAM

IME: _____

POZNAM NE POZNAM

IME: _____

POZNAM NE POZNAM

IME: _____

POZNAM NE POZNAM

IME: _____

© 1995 by Masashi Kishimoto/Shueisha Inc.

POZNAM NE POZNAM

IME: _____